

A Petőfi kör sajtóvitája után ^[1]

Az biztos, hogy azok az elemek, akik elszemtelenedtek, akik azt hiszik, meg vagyunk ijedve, elvesztettük tájékozottságunkat, azok megpróbálnak velünk szemben állni. De aki velünk szembe áll és provokálni fog, az érezni fogja, hogy a magyar népi demokrácia rácsap. – hangsúlyozta Rákosi az MDP KV 1956. június 30-i ülésén. A politikai vezetés a Petőfi kör 1956. június 27-i sajtóvitáját egy összehangolt jobboldali támadás részének tekintette. Az itt közölt dokumentumok a sajtóvitát követően megrettent és elbizonytalanított politikai vezetés reakcióit, határozatait, belső vitáit mutatja be.

Bevezetés

A Petőfi kör - mint értelmiségi vitafórum - létrehozásának az ötlete a Nemzeti Múzeumban dolgozó DISZ-tagok (Dolgozó Ifjúság Szövetsége) egyik ankétján merült fel, majd az ülésen szintén részt vevő *Lakatos István* író vette kezébe a szervezési feladatokat, ő készítette el az első alapszabály-tervezetet a körről - akkor még *Bessenyei Györgyről* elnevezve. A DISZ Budapesti Bizottságának vezetői azonban hamarosan kizorították az ellenzékieknek számító írókat, és amikor 1954 végén formálisan is megalakították a kört, az már saját felügyeletük alatt állt. A DISZ felső vezetői közül *Hollós Ervin* is ott bábáskodott, és ez is hozzájárult ahhoz, hogy olyan embereket kerestek a klub vezetőinek, akik megbízhatónak számítottak a pártvezetés szempontjából. Így került fel a kör későbbi titkárának, *Tánczos Gábornak* a neve, aki 1955 februárjában az ekkor már *Vasvári Pálról* elnevezett kör új alapszabály tervezetét készítette. A kör nevééről a végső döntést a Magyar Dolgozók Pártja (MDP) budapesti szervezetének Végrehajtó Bizottsága mondta ki: „Az ifjúsági klub a DISZ klubja legyen és a Petőfi-klub nevet viselje!” A DISZ Budapesti Bizottsága Petőfi körének alakulását 1955. március 25-én tartották, de Tánczos csak mintegy hónap múlva lett a kör a titkára. Lényegében tehát ezután tartották meg az első rendezvényeket, és 1956 tavaszáig viszonylag kevesen vettek részt az összejöveteleken. A Szovjetunió Kommunista Pártja 1956. februári XX. kongresszusa után azonban Magyarországon is több lehetőség nyílt a problémák megvitatására, és ehhez jó keretet nyújtott ez a vitafórum. A társadalom széles körét érdeklő kérdések mind szélesebb értelmiségi csoportokat vonzottak, és a viták is egyre élesebbé váltak. A kör történetének csúcspontja az 1956. június 27-én tartott úgynevezett sajtóvita volt. Ismeretes, hogy a résztvevők többségét a hatalom ellenségesen ítélte meg, és a korábbi évtizedekben legitim MSZMP-felfogás is a korabeli Rákosi-vezetés álláspontját követte. Ennek következtében a korszak kutatói elsősorban a rendszer elleni támadást látták benne, és sokáig így maradt a köztudatban.

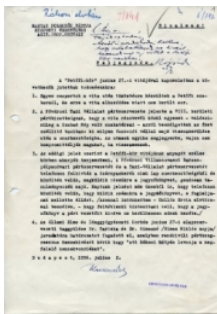
Az egész újságíró-társadalmat megmozgató vitát már témája miatt is, főként pedig az előző Petőfi kör összejövetelek hírverése nyomán hatalmas várakozás előzte meg. A párt és a DISZ apparátusa érezte, hogy az addigiaknál sokkal keményebb hangú felszólalások várhatók, amelyeknek a nagyszámú hallgatóság miatt országos hatása lehet. Az előkészületeket - éppen a vita *kordában tartása* érdekében - ennek megfelelően igyekeztek megtenni.

Az előre feltételezettől jóval nagyobb tömeg - amit több 6000-7000 főre becsültek - vett részt a vitán, és a rendpárti aggodalmaskodók jóslatai váltak be: számukra ijesztő, és egyúttal félelmet ébresztő volt a vita lefolyása.

Ezután hamarosan világhosszúvá vált: a Rákosi-rendszer tűrőképességének határáig jutott. Először inkább csak a hatalom meglepődését, megdöbbenését, majd felháborodását lehetett érezni. Szinte lépésről lépésre nyomon követhető, ahogy a június 28-i lengyelországi poznańi zavargások által is felerősödő ijedelem miként váltott át az adminisztratív visszacsapás igényének sürgetésére. Az első tájékoztató, amely közvetlenül a vita után készült, és szerzője nyilvánvalóan a változások híve volt, igyekezett a vita kritikai élet tompítani. **(1. számú forrás)** Ebben meg kevéssé érzékelhetők azok a felülről irányított éles bírálatok, amelyek elítélték a felszólalók „ellenforradalmi” nézeteit. A dokumentum csupán *Déry Tibornak Révai József, Darvas József, Horváth Márton* ellen irányuló támadását kritizálta, míg *Tardos Tibor* esetében hangsúlyozta, hogy „a sajtószabadságot ó lenini módon értelmezi”. Ugyancsak nem felelt meg a valóságnak az az állítás, hogy „Nógrádi [Sándor] elvtárs hozzászólását a résztvevők többsége kedvezően és elismerően fogadta”, ami nem volt igaz. Bár utalt a közbeiktatásokra, azt emelte ki, hogy „három alkalommal is, amikor a párt helyzetéről és jövőjéről került szó, az egész hallgatóság egyöntetűen és hosszasan éltette a pártot”.

A feljegyzés tárgyilagosnak látszó hangneme csupán a *véletlen műve* lehetett, mert a 28-án, csütörtökön összeülő Politikai Bizottság (PB) döntései **(2. számú forrás)** már egészen más hangnemben születtek. Az ülés, amely a kommunista pártok akkor véget ért moszkvai tanácskozásáról készült jelentést kívánta meghallgatni, kénytelen volt a „felélenkülő jobboldali támadással” is foglalkozni. 30-ára összehívták a KV tagjait, hogy tájékozassák őket a sajtóvitával kapcsolatos PB álláspontokról. Ezen kívül a „jobboldali támadással szembeni fellépés első lépéseként” egy rövid határozat kidolgozása mellett döntöttek, „mely politikailag elítéli ezen csoport fellépését, mint a párt- és népi demokrácia ellenes szervezkedést és egyes vezetőivel kapcsolatban (pl. Déry, Tardos) megfelelő következtetést von le, ill. intézkedést foganatosít”. Lényegében ehhez kapcsolták a *Nagy Imre* lakásán június 6-án lezajlott születésnapjára összejövetelt, amelyen több politikai vezető - a KV tagok közül *Czottner Sándor* szénbányászati miniszter és *Boros Gergely* - is részt vett. Czottner a június 30-i KV ülésen nem győzött magyarázkodni: „Ha politikailag csak kissé gondoltam volna át ezt a kérdést, rádöbbsenem volna, hogy helytelen volt odamenni. A vizsgákra készültem, fáradtnak, túlzottan terheltnak éreztem magam s csak a kíváncsiságnak tudható be, s azt nagyon sajnálom, most látom, hogy nagy hibát követtem el.” Rákosiék szerint ez politikai demonstráció volt, amelyet elítéltek. Az elfogadott elvi határozat a pártszerveknek feladatult szabta a résztvevők felelősségére vonását. Ezen kívül a PB a jelen lévő funkcionáriusoktól és párttagoktól írásos magyarázatot is kért. A döntés végrehajtásáról nincs tudomásunk, valószínűleg a nagyszabású felelősségre vonásra Rákosi eltávolítása miatt már nem került sor.

Nem csupán a Petőfi kör foglalkoztatta a PB-t, hiszen a sajtóvitát végül is egy összehangolt jobboldali támadás részének tekintették. Erre utal az is, hogy az egész sajtót, elsősorban persze a *Szabad Népet* és a Rádiót kívánták megrendszabályozni, mivel ott „helytelen, a marxizmus-leninizmusnak a szocialista sajtó munkájára vonatkozó elveitől idegen gyakorlat” alakult ki. E helyzet „felszámolása érdekében rövid határozat” kidolgozása mellett foglaltak állást, „amely élesen elítéli e „káros gyakorlatot, s röviden meghatározza a sajtó és rádió szerepét, feladatát a jelenlegi helyzetben”.

[2]

[Képgaléria megtekintése](#) [2]

A Petőfi kör működését DISZ-nek kellett megszüntetni. A PB ugyanis látszólag az elvi dörgedelemtől mentes maradt, a tömegek számára csak egy „igen komoly cikket” szándékoztak megjelentetni a *Szabad Népb*ben. Ehhez csatlakozott később a KV elítélő határozata, de a kör felfüggesztéséről egy szó sem esett bennük. Az Intéző Bizottságnak (IB) jelentést kellett készítenie arról, hogy „miként alakult ki a Petőfi-kör vitáival kapcsolatban előállt helyzet, és a tanulságok alapján mit kívánnak tenni a jövőben”. Addig is azonban „a DISZ IB adjon ki utasítást arra vonatkozóan, hogy a szerdán éjjel felfüggesztett újságíróvitát nem lehet folytatni”. Az Intéző Bizottság ennek megfelelően még aznap, tehát június 28-án összeült és „határozatot hozott, hogy a Petőfi-kör programjában szereplő többi viták legyenek elhalasztva”. Látható, itt már nem csak a június 27-én zárszót tartó *Losonczy Géza* által bejelentett második sajtóvita elhalasztásáról döntöttek, és az sem valószínű, hogy az IB önmagától szigorított volna a PB határozatán.

Az IB határozatot tudatni kellett Tánccos Gáborral, a Petőfi kör titkárával. A kellemetlen feladatot *Gosztonyi János* a KV titkára és *Kelen Béla* IB-tag kapta, akik még 28-án este 7 órakor a Városliget melletti, hajdani Kéményseprő étteremben ültek le Tánccossal. A beszélgetés, amely meglehetősen éles szaváltások közepette zajlott, eredménytelenül zárult. Tánccos - a valóságnak megfelelően - úgy értékelte a helyzetet, hogy „a párt betilija a Petőfi-kör következő ülését”, és csak kompromisszumos alapon lett volna hajlandó a program megváltoztatására. Ez pedig a párt irányító szerveinek kevés volt. Hozzá kell tenni, a Petőfi kör következő ülésén a törvényesség kérdéseit kívánták napirendre tűzni, amely különösen kínosan érintette volna a Rákosi-féle vezetést, és az előreláthatólag a sajtóvitánál is nagyobb számú tömeget vonzott. Ezért a „partatlanul folyó viták helyett konstruktív üléseket” kívántak tartatni. Tánccos a már említett törvényességi vitát illetően sem volt hajlandó a változtatásra, ez néhány fiatal reformkommunista vezető, így pl. Losonczy Géza véleményétől tette függővé, akikkel még aznap este 11-kor találkozott. Más kérdés, hogy Rákosiék erre nyilvánvalóan nem voltak tekintettel.

A beszélgetésről az események után készült egy szűkszavú feljegyzés, amelyről egyébként néhány nappal később a Petőfi kör vezetői is tudomást szereztek. Kelen Béla azonban 1957. április 16-án, lényegében a korábbival egybecsengően, azonban jóval bővebben, ismét rekonstruálta az akkori eseményeket és nyilván magát is védve sokkal „pártszerűbben”, Tánccost pedig élesebben bírálva. A sajtóvitát egy új *pártpolitikai zászlóbotlás*aként értékelte, „melynek politikusa, képviselője Tánccos Gábor”. Tánccos élesen fogalmazott az adminisztratív intézkedések miatt, és eközben - erre ő is utal - hangsúlyozta, hogy ha Nagy Imre lesz a párt első embere, akkor változtat ellenzéki felfogásán. Tánccos kifejtette Gosztonyiéknek, hogy a pártban három vonal van: 1.) a sztálinistáké (Rákosi, Gerő), akik semmiféle kibontakozást nem engedélyeznek; 2.) *Kádár János, Kiss Károly, Mező Imre, Köböl József*, „akiket becsületesnek vél [...]”, de örökös taktikázásukkal nem viszik előre az ügyet, ezért nem lehet rájuk támaszkodni; 3.) végül vannak ők, a nemzeti kommunizmus hívei, Nagy Imre és Losonczy vezetésével, akik a pártban belüli megújulás hívei [...], és akik igazi nemzeti politikát folytatnak. Eltekintve attól, hogy Tánccosnak igaza volt, Kelen erről meglehetősen fölényes stílusban csak annyit jegyzett meg, „kiderült, hogy egy, a győzelem mámorában magáról megfeledkezett frakcióval van dolgunk”.

A vitát követő napokban - tehát már a Központi Vezetőség Petőfi kört elítélő határozata után - Köböl József, a KV Párt- és Tömegszervezeti Osztályának a vezetője behívatta Tánccost a pártközpontba, és felhívta figyelmét a Kéményseprő étteremben megfogalmazott nézetei és állásfoglalása „pártszerűtlen” voltára. Tánccos a beszélgetés során felvetette, hogy számos fiatal értelmiséginek komoly problémát jelent a Nagy Imre ügy megoldatlansága, és szükségesnek tartja visszavételét a pártba: „Köböl kifejtette, hogy Nagy Imre ügye megoldódik.”

A párt apparátusa tehát elindította akcióját, és a következő lépés megtételére a „formális demokráciának” megfelelően az MDP Központi Vezetőségére várt.

Az MDP Központi Vezetőségének ún. információs ülésére tehát lényegében csak a részletkérdések tisztázása maradt, illetve a hűségnyilatkozat a párt mellett. A Petőfi kört gyakorlatilag elhallgattatták, a Szabad Népből több nyilvánosságra hozott elítélő határozat is alapjában elkészült, az ülésen inkább csak enyhítettek, finomítottak rajta.

A vita alaphangját *Rákosi Máttyás* adta meg, aki szerint: „Hosszú idő óta ez volt a legfontosabb szervezett támadás pártunk, népi demokratikus rendünk, s nem utolsósorban a munkásosztály ellen. Nekünk minden erővel fel kell lépni az ellenük, jobboldali támadással szemben, melyet a Nagy Imre körül csoportosuló, gyakran kizárt elemekből álló csoport vezet.” Rákosi magabiztosága egyértelműen tetten érhető, aminek nyilvánvaló háttere lehet Szuszlovnak, az SZKP KB ideológiai titkárának június közepén lezajlott budapesti látogatása, aki úgy tért vissza, hogy Rákosi megerősítette éreztette magát pozíciójában. Erre utal az is, miként beszélt a KV rendes ülésének július 16-ára tervezett összehívásáról, és miként buzdította arra a KV tagjait, hogy az addig hátralevő időben is „egységiesen, határozottan védjék pártunkat, a népi demokratikus rendünket, és verjék vissza kíméletlenül az ellenségnek” hiszen „a pozsnai provokáció arra int bennünket, hogy most inkább mint valaha, fonjuk szorosabbra pártunk sorait, szilárdítsuk pártunk egységét és fegyelmét.”

A KV tagjainak többsége kiállt Rákosi mellett. Csak néhányan fogalmaztak visszafogottabban, de egy határozat kibocsátásának szükségességét azonban senki sem vonta kétségbe. A sajtóvitán elhangzott bírálatok végül is saját hatalmukat, kiváltságukat veszélyeztették, és megfélemlítően hatottak a többségükben alacsony iskolázottságú KV tagokra.

A *helyes irányt a párt erős emberei* mutatták: a miniszterelnök-helyettes *Gerő Ernő*, a miniszterelnök *Hegedűs András*, és a budapesti pártbizottság első titkára *Kovács István*. A megszólalás sorrendje szerint Kovács István mondta el először a véleményét. A június 29-én tartott budapesti kerületi titkári értekezletre utalva jelezte ugyan, hogy „nemcsak ellenséges vélemény, hanem sok jogos, igazságos bírálat is van”, és elismerte a zavarodottságot a *káderek* között, de mindezt demagógiának minősítette. Nem tagadhatta ugyanakkor, hogy a bírálók hatása „egyre jobban benyomul a munkásosztályba, az üzemekbe és a pártszervezetekbe”. A megoldást azonban a viták megszüntetésében látta. „Felvetődik a kérdés is, hogy tovább folytassuk a vitát. Miért kell nekünk feltétlenül vitatkozni? [...] Helyes, feltételek, hogy pártszervezetek megvitassuk a feladatokat, de ahogy most ez a Petőfi-körben van, hogy odamennek és valakit megkérdeznak, hogy ki kér szót, és egymás után felszólalnak mindenféle elemek, én ilyen vitát sem a pártban, sem azon kívül nem tartok helyesnek.” Hangsúlyozta, ha nem lépünk fel a „pártellenes szervezkedéssel” szemben, „nagyon sok bajunk és kellemetlenségünk lehet”. Hegedűs sok tekintetben túllícitálta a budapesti párttitkárt. Szerinte „azonok az intézkedéseknek kívül, amikről Kovács elvtárs beszélt, szükséges adminisztratív intézkedéseket is tenni, bünyávidi feljelentést, bírósági eljárást foganatosítani.” Elfogadhatatlannak tartotta, hogy „a sajtót ma már egy jelentős részében nem a párt irányítja”, meglazult a fegyelem. Márpedig feltétlenül szükséges „rendet teremteni a sajtóban” és a Központi Vezetőség apparátusában.

Gerőnek a vita végén elhangzott fenyegető szavai csupán felerősítették a KV veszélyérzetét: „A párt veszélyben van, a munkásosztály veszélyben van, a népi demokrácia veszélyben van, az ellenség támad, ilyenkor nem szabad vitának vagy nézeteltérésnek lenni abban a kérdésben, hogy szorosra zárjuk sorainkat, és egységiesen lépünk fel az ellenség ellen.” Eszerint az ellenség nemcsak a PB és a KV *fejét* követeli, hanem szét akarja verni az egész szocialista táborat. A felszólalás célja nyilvánvalóan az ijesztgetés és az „elvi szilárdság megerősítése” volt. Kíválóan szolgálták ezt az olyan mondatok, mint: „Aki nem reagál az ellenség új taktikájára, hanem a hibákon kezd morfondírozni, az azt a felelősséget veheti magára, hogy az ellenség táborába kerül akaratlanul is.” Rákosinak tehát nem volt nehéz dolga. A megszólaló kulcsemberek mellette álltak, követelve a határozatot, igazi ellenállás pedig nem volt. Így meggyőződéssel hihetett a határozatban. Szavai - „én nem félek attól, hogy ez a határozat, mint a kő, úgy esik az emberek fejére”- ezt a magabiztoságot tükrözték. Persze utóbb azt a hitét is kifejezte, hogy „a proletariátus, a dolgozó parasztság, értelmiség helyeselni fogja ezt a határozatot”. Záró szavaival csak alátámasztotta a fenyegetést, jelezte, hogy aki „velünk szemben áll és provokálni fog, az érezni fogja, hogy a magyar népi demokrácia keményen rácsap”.

A Szabad Nép 1956. július 1-jei számában első oldalon, vastagon szedve - a termelési sikerekről beszámoló híradások szomszédságában - jelent meg *A Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetőségének határozata*. A közlemény az 1956 márciusa óta eltelt hónapokat a *kibontakozó termékeny, alkotó viták időszakaként* jellemezte. „Ezt az egészséges fejlődést azonban helyenként a párt és a népi demokrácia ellen irányuló demagóg lépések veszélyeztetik.” Ezeket az erőket a PB javaslatában még „ellenséges elemeknek” titulálták, a megjelent változat azonban már „differenciáltabban”, csupán „pártellenes” elemekről szól. Hasonlóan „finomítottak” a vitán elhangzottak értékelésén is, mivel az eredeti változatban a felszólalók „ellenforradalmi programot adtak”, míg a megjelentben csak ilyen „nézeteket hirdettek”. Az enyhítések ellenére az értékelés lényege változatlan maradt: a sajtóvitán szervezett csoportok botrányosan zavarták meg a „becsületes kommunista hozzászólókat”. Az itt elhangzottak „párt- és népi demokrácia ellenes” megnyilvánulások voltak, amelyeket a Nagy Imre körül kialakult csoportosulás irányít.

A dokumentum megőrizte a bírálatokat élesen félreszóró, éberségre felszólító jellegét. Mivel a Szabad Népből is kijutott a kritikából *jobboldali* eltévelyedése miatt, a lap július 3-i számában igen erőteljes, hűségnyilatkozatszerű kommentárban ítélte el a pártot - Rákosit - támadó erőket. *A szellem napvilága* című, néhány nappal korábban, június 24-én megjelent, a Petőfi kört dicsérő írást is hibásnak tartva, az egész sajtót bírálta, amiért nem ítélte el az egyes vitákon kialakult „pártszerűtlen légkört”. Úgy értékelték, hogy „A sajtó kötelessége, hogy ehhez megfelelő támogatást adjon, hogy felfegyverezze eszméileg a kommunistákat, s rendszerünk minden hívét, küzdjék az ideológiai és politikai élet támogatásáért.” A nagy vitákat egyöntetűen „a párttal és a szocializmus eszméivel szembenálló személyek” gyülekezőhelyének nevezte.

Ugyancsak érdekes számunkra a megrendszabályozott *Magyar Nemzet* reagálása, amely szintén július 3-án jelentette meg *Alkotó vitákat - de nem demagógiát* című cikkét. A cikk igyekezett valamivel árnyaltabban állást foglalni, és elismerte a kör korábbi vitáinak értékeit. Igaz, saját cikkeinek lelkes hangvételét, amikor a Petőfi kört a Párvax kávéházhoz és a Galliei-körhöz hasonlította, helytelennek ítélte, hiszen a mai fiatalság nem „a Habsburg Monarchia ellen” harcol, hanem a „megvalósuló szocializmus országában él”. Összességében azonban a lap végrehajtotta az MDP vezetésének elvárásait, azaz elítélte a „felelőtlen demagógok, új karrieristák és reakciós peccsenyűtőgetők” szövegét.

Ugyanezt a felfogást képviselte a DISZ saját lapjában, a *Szabad Ifjúságban*, 1956. július 3-án megjelent *A Pártellenes, demagóg nézetek ellen - a termékeny, alkotó vitákért* című vezércikk is, amit kiegészített az ifjúsági szervezet Intéző Bizottságának határozata. A határozatot a július 2-i MDP titkársági ülés után - valószínűleg még aznap - fogadták el. A kommentár lényegében nem mondott újat, és igyekezett elhatárolni magát Tardostól, Dérytől, hangsúlyozva, hogy nem a Petőfi kör vitáiban résztvevők többségének elítéléséről van szó, hanem a pártellenes nézeteket hirdető felszólalókról és a közbekiabáló, rendezavaró provokátorokról. Az intéző bizottsági határozat lényegében követte a párt KV határozatának szellemét, bár érzékelhető különbségek is kimutathatók. Elég csupán arra utalni, hogy az IB a Petőfi kör filozófus- és történész vitáját még „hasznos, marxista-leninista szellemű, értékes, tudományos színvonalú” véleménycserének tartotta. Ha ebben az értelemben értékeljük a véleményüket a viták folytatása mellett, a szakmai eszmecsere szükségességének a hangoztatását, akkor - úgy tűnik - a DISZ vezetése érzékelhetően nagyobb mozgásteret kívánt a Petőfi körnek, mint Rákosiék. Erre utal, hogy az IB „megbízta a DISZ Petőfi körének vezetését, dolgozzon ki hosszabb programot a tudományos és politikai kérdések megvitatására”. (Mint majd lájtuk a program még júliusban elkészült.) Érdekes módon az IB ülésről nem készült jegyzőkönyv, és a határozatnak egyetlen fogalmazványa sem lelhető fel. Csupán a július 21-i, rendkívüli intézőbizottsági ülés (*5. szálai forrás*) egyik hozzászólójának bíráló szavaiból értesülhetünk arról, hogy Hollós Ervin javaslatára nem készítettek jegyzőkönyvet a valószínűleg július 2-án lezajlott IB ülésről.

Az MDP vezető szervei ezt követően is foglalkoztak a „Petőfi-köri vita pártellenes légkörével”. A PB július 5-i ülésén pártnapokat, gyűléseket terveztek, amelyeken „meg kell magyarázni a KV június 30-i határozatának indító okait, le kell leplezni a pártellenes, ellenséges megnyilvánulásokat.” Eszerint: „Le kell leplezni az ellenség azon mesterkedését, hogy a pártvezetés lejáratására azt a látszatot kelti, hogy a pártvezetéssel szembe, ők képviselik a XX. kongresszus határozatainak következetes magyarszói alkalmazását.”

Visszatérve a július 21-i DISZ IB vitára, jeleznünk kell, hogy az IB egy része nem tudott azonosulni teljesen a június 30-i MDP KV határozattal, legalábbis *Molnár János*nak, a DISZ KV egyik titkárának szavaiból ez derül ki. Molnár Kelen Bélának is szemére vetette, hogy nem értett egyet a határozattal, és *Huszár Tibort*, a DISZ budapesti bizottságának titkárát, a Petőfi kör felügyelőjét pedig azért bírálta, mert utalt az MDP KV határozatának az értelmiséget és az ifjúságot érintő súlyos hatására. Azt természetesen nem mondhatjuk, hogy az IB realitábilis módon gondolkodó tagjai - Gosztonyi János, *Nagy Tibor*, Kelen Béla, *Turgonyi Júlia* - lelkeseek lettek volna a sajtóvitán elhangzottak miatt, azt azonban nyilván látták, hogy a határozat „nem eléggé segíti elő a jelenlegi helyzetben a kétféle harcát”, és nem veti fel eléggé „milyen okai voltak a Petőfi-körben végbement vitának”. Mint vélték, „a pártvezetés olyanképpen veti fel, hogy egyedül ellenséges elemek behatolása eredményezte azt. A mi hibánkat nem veti fel.”

A július eleji *féltilkos* IB ülésen lezajlott vitának gondolatait - vélhetően Molnár János - eljuttatta a pártvezetéshez, ennek alapján pedig a július 18-21-i KV ülésen Gerő Ernő, az MDP KV új első titkára, a PB beszámolójában több, a DISZ-t bíráló [pop up title="megjegyzést tett." format="Default click" activate="click" close text="Szabad Nép, 1956. július 19. [...] nem lehet szó nélkül elismerni amellett, hogy a DISZ-ben egyesek akarva-akaratlanul abba az irányba viszik, legalábbis vitték a munkát, hogy a DISZ harca eltávolodjon a párt harcától, s egyes elvtársaknál polgári oldalról demokráta illúziók elemei jelentkeztek. A DISZ Intéző Bizottságának egységesnek kell lennie és egységesen, töretlenül kell állnia a párt és a párt vezetésének oldalán."] Július 21-én az IB vitáján lényegében emiatt *csaptak össze* a résztvevők, főleg Molnár Jánossal. Jellemző módon a többség nem az elvi *különállás*, hanem Molnár *feljelentése* miatt háborgott, és azért, hogy nem vélték igaznak Gerőnek az IB egységére vonatkozó állítását. Ezért határozatilag kijelentették, hogy a PB jelentés ezen részével nem értenek egyet, mert úgy lehet érteni, hogy az IB vagy a DISZ Központi Vezetősége nem egységes a párt vezetését illetően. „Az IB szükségesnek tartja kihangsúlyozni, hogy egységesen a párt határozatai mellett foglalt állást és szilárdan, egységesen követte és követi a pártot.” A *hűségnyilatkozat* persze már csak azért sem eshetett nehezére az IB-nek, mert a pártvezetés jelentősen átalakult, és Rákosi távozásával, valamint több régi ismert vezető *reaktíválásával* nagy volt a várakozás a jövő iránt. Az IB tagjai többségükben ismerték az MDP KV júliusi ülésén elhangzottakat, amelyek között több utalás volt a Petőfi körre is. A június 30-i KV határozatot egészében azonban senki sem helytelenítette, és végül az MDP KV júliusi ülésének jegyzőkönyvében is úgy foglaltak állást, hogy: „A Központi Vezetőség legutóbbi határozata helyesen bélyegezte pártellenesnek s népi demokrácia ellenségesnek egyes Petőfi-köri felszólalók nézeteit.” Értékelésbeli áttörés tehát nincs, és Gerő Poznanárai és a Petőfi körrel kapcsolatos referátuma még inkább a hisztérikus ellenségképet erősítette. Gerő úgy vélte, hogy „a Petőfi-körben és körülötte kezdett egy második politikai centrum kialakulni, amely szemben állott az ország igaz politikai központjával”.

A KV tagjai számára meghatározó volt a Gerő előtt felszólaló *Anasztaz Mikojan*, az SZKP PB tagjának a véleménye, aki miután hosszasan taglalta a *poznaíi ellenforradalmi megmozdulásokat*, a Petőfi kör sajtóvitáját *ideológiai Poznaíának* nevezte. Mint mondta: „Itt a kommunisták teljesen összebonyolódtak a kispolgári elemekkel. Nem látni, hogy kik a kommunisták és kik a kispolgáriak. A kommunistáknak szervezeten kell fellépniük ilyen kispolgári körökben, és ezzel szemben itt atomizálódtak a kommunisták. Ezek a párt felbomlásának a jelenségei felülről lefelé. Ezeknek a jelenségeknek véget kell vetni.”

A június 30-i határozattal kapcsolatban lényegében nem is hangzott el bírálat, még *Nyers Rezső* is helyeselte, de a határozatot követő, az írók elleni adminisztratív intézkedéseket azonban elítélte. (Mint ismeretes, Tardost és Déryt kizárták a pártból.) Egyfajta áttekintés bírálatot fogalmazott meg (??? Ki ő) *Suhajda József* is, aki szerint a határozatban az egész értelmiséget *egy zsákba gyömöszölték*, „az ellenséges elemekkel vagy ezekkel a túlzó demagóg elemekkel, amely ellen a leghatározottabban tiltakoznak”. Fennáll a veszélye annak, hogy a munkásság az értelmiség ellen fordul. Kádár János szintén utalt a Petőfi kör „torzulásaira”, megpróbált azonban egy-két okra is rávilágítani. Igaz, ez a kérdés szubjektív leszűkítést jelentette. Úgy vélte, a torzulásokban nagy szerepet játszott „olyan típus kóros fellépése, amelyet személyileg *Farkas Mihály* testesített meg a legjobban. Súlyos számlája volt a régi hiba miatt, arról nem adott számot, nem vonták felelősségre, és a régi hibáját egy új másoldalú hibával igyekezett valahogy ledolgozni. Később azután mikor megint változott a helyzet, akkor megint változtatott álláspontot.” *Szakali József*, a DISZ KV első titkára pedig az ifjúsági szervezet vezetését próbálta védeni, hangsúlyozva, hogy a Petőfi körnek voltak eredményei, de elismerte Gerő megjegyzését, hogy a DISZ kiengedte kezéből a kör irányítását, amely „orrunknál fogva vezetett bennünket”. Tánczossal kapcsolatban pedig kifejtette, hogy „ma már természetesen nyilvánvaló előttünk, hogy a Nagy Imre-féle frakcióhoz tartozik, onnan kap politikai irányítást, azt igazolják azok a levelek, amelyekket neki írnak”. Végül a DISZ IB határozatának megfelelően megállapította, hogy a testület nem szállt szembe a párt KV politikájával. Sőt, a DISZ KV és IB „hűségesen és keményen áll a párt KV mellett, és keményen és hűségesen fog állni a jövőben is.”

A Politikai Bizottságnak azonban nem csupán Molnár *feljelentése* állt a rendelkezésére, hanem a június 28-i PB határozat is. Ennek értelmében a Petőfi körrel készült DISZ jelentést (**4. számú forrás**) is úgy értékelték, mint ami arra utal, „hogy a DISZ vezetésében is vannak problémák a határozat értelmezése körül.” *Egri Gyula* az MDP KV illetékes titkára ezért úgy látta, feltétlenül szükséges, hogy a párt KV titkárságnak és az IB-nek közös ülésen kell megtárgyalnia az ügyeket, a további feladatokat. Ez említett jelentés mellett a DISZ Budapesti Bizottságán készült egy átfogó, a Petőfi kör korábbi tevékenységét is elemző írás, amit a DISZ IB a július 6-i ülésén tudomásul vett azzal, hogy a DISZ KV tájékoztatására kell felhasználni. (**3. számú dokumentum**)

A beszélgetésre, amely a DISZ összes felvetését, javaslatát érintette, már Rákosi leváltása után, 1956. július 31-én került sor. Hiába volt azonban a DISZ IB hűségnyilatkozata, az összejövételre készülő Gerő kézírásos megjegyzései arra utalnak, hogy most sem tudott túllépni legendás bizalmatlanságán. Kérdései: „Miért becsülik le a Pártot? Miért nem egységes a DISZ Intéző Bizottsága?”, mindenesetre erre utalnak.

A megbeszélés után készült összefoglaló is tükrözte ezt a bizalmatlanságot, még ha el is fogadták, hogy az „Intéző Bizottságon belül az eszmei-politikai egység megvan”.

A június sajtóvitán történekről nem jelent meg valódi értékelés, így a közvélemény meglehetősen keveset tudott meg róla. Erről a pártvezetés igen eredményesen gondoskodott. Mint azt *Kukucska János*, a KV egyik munkatársa, Rákosinak készített feljegyzésében utal rá, a jegyzőkönyvet bizonyos körben terjeszteni kívánták, „ezért Hollós Ervinrel konzultálva azonnal intézkedett”, úgy vélte, „feltétlenül biztosítani kell, hogy a jegyzőkönyv, a párt vezetőit kivéve, ne kerülhesen mások kezébe”. Nógrádi kézírásos betoldása csak erősítette az elővigyázatosságot: „Arról is gondoskodni kellene, hogy avatatlanok ne hirdethessenek meg új vitát a Petőfi-kör nevében.” A Politikai Bizottság 1956. július 5-i, szóbeli tájékoztatóján, amely a június 30-i KV-ülés határozatainak a végrehajtásáról és a politikai helyzetéről szólt, Rákosi és *Ács Lajos* KV titkár hozzászólása is ezt az *eredményes* adminisztratív intézkedéssort támasztotta alá. Persze a kapott hírek és hírhírek csak fokozták a vezetés félelmét, kezdve azzal, hogy állítólag egyes csoportok tüntetésre készültek, és ez csak a vita késői befejezése miatt maradt el.

A pártfunkcionáriusok csoportjai - főleg az üzemekben - szintén elégedetlenkedtek, igaz, főként az információhiány miatt. Általában ők is csak a KV-nak a Petőfi kört elítélő határozatát ismerték, és ennek alapján kellett a munkásoknak választ adni kérdéseikre. Ugyanakkor voltak vállalati titkárok, akik megfogalmazták, hogy „az előző évek néhány súlyos hibája azt eredményezte, hogy az emberek egyre inkább gondolkodni kezdenek a cselekmények felett és világosan akarnak látni minden kérdésben. A pártban fegyelmeknek kell lenni, vasfegyelmeknek, de vakfegyelmet nem lehet követelni...”

Tény, hogy az értelmiség széles köre és még az apparátus egy része sem értett egyet teljesen Rákosiék kemény visszaütésével, és ennek sokan hangot is adtak. Amikor a DISZ KV tagjait Hollós Ervin tájékoztatta az MDP KV és a DISZ IB elítélő határozatáról, többen is hangsúlyozták: „Tardost helytelen volt kizárni a pártból, esetleg Déryt megérinti.”

Benjámin László költőnek az MDP KV-hoz írott tiltakozó levele az adott viszonyok között feltétlenül bátor tettnek tekinthető. Benjámin visszautasította a Déryt és Tardost ért rágalmat, és tagadta, hogy párt- vagy államellenes nézeteket hangzottak volna a Petőfi körben. Felhívta a figyelmet arra, hogy ha nézeteiket helytelenítik, vitatkozzanak velük, de ne rágalmazzák őket. „Kérem a Központi Vezetőségnak a magyar néphez és a lenini eszméhez hű tagjait: a magyar nép és történelem előtti felelősségük tudatában, leplezzék le és utasítsák el azokat az egyre inkább szaporodó mesterkedéseket, amelyek a burzsoáz restauráció veszélyének ürügyén a sztálinizmust akarják restaurálni.”

Természetesen a pártvezetésnek más információi is voltak az értelmiség hangulatáról, bár ezek *csomagolva* jutottak el a felső vezetéshez. A jelzések szerint ugyanis „egyes helyeken tapasztalható az egyet nem értés a Központi Vezetőség határozatával”, holott ennél jóval többről volt szó. Azt azonban *Bacsó Péter*, dramaturg-rendező véleményére hivatkozva kénytelenek voltak elismerni, hogy „a művészek általában nem értenek egyet a Központi Vezetőség határozatával”. A Rádióntól többen *egy tendenciát* láttak a dokumentumban, hogy „a véleménynyilvánítást vissza akarja szorítani”. Igen sok helyen fogalmazták meg értelmiségi párt-alapszervezeti gyűléseken, hogy a határozat a XX. kongresszus előtti helyzetet állítja vissza. Olyan javaslat is elhangzott az egyik taggyűlésen - igaz, csak egy ilyen hír futott be a pártközpontba -, hogy „a taggyűlés fejezze ki bizalmatlanságát a Központi Vezetőség iránt”.

A munkásság intő szavát is igyekezett megszólaltatni a propagandagépezet. A fő célpont, a *revizionizmus* egyik fészke, az *Irodalmi Újság* lett, amely július elején több levelet kapott a Petőfi körben elhangzott pártellenes kijelentések miatt. (**6. számú forrás**) Ebben természetesen szerepet játszott az MDP titkárságának már említett július 2-i határozata, amely kimondta, hogy „Meg kell szervezni, hogy a munkások és értelmiségiek, régi és új párttagok, a nők, békebizottságok stb. levelekben tiltakozzanak az Irodalmi Újság, a Béke és szabadság, a Nők Lapja stb. utóbbi időben megnyilvánuló helytelen hangja ellen, és követeljék, hogy ezek a lapok a népi demokrácia érdekében, a párt politikájának szellemében foglalkozzanak a szocializmus építésének ügyét előrevívő kérdésekkel. A leveleket egy példányban az illető lapnak, egy példányban a pártba küldjék.” E tiltakozások önállóságát *Sipos Gyula*, az *Irodalmi Újság* munkatársa is leleplezte, ugyanis fényt derített a Központi Szerszámgépyár három dolgozója tiltakozó táviratának valódi hátterére. Az üzemből kiderült, az aláírók nem voltak ott a vitán, „nem is beszéltek olyan emberrel, aki ott lett volna”. A vállalat agitációs és propaganda titkára informálta őket, az a csúcstitkárral együtt csak torz hírek alapján tudott a vitáról. Jellemző módon a csúcstitkár Tardost összekeverte Darvassal. Számára a következő volt fontos, és ez jelzi, milyen könnyen lehetett a munkáskáder

funkcionáriusokat manipulálni: „A munkások között gyorsan elterjednek az ilyen viták, meg cikkek hírei. És ha mi nem mutatunk gyorsan erőt, nem szállunk szembe mindjárt erélyesen, akkor elkezdnek hangoskodni.”

Annak ellenére, hogy a július 2-i titkársági ülésen úgy döntöttek, hogy beszélni kell a „lapok, elsősorban az irodalmi lapok szerkesztőségeivel”, „hogy azok a párt politikájának, a párhatalozatoknak szellemében foglalkozzanak az egyes kérdésekkel”, idővel a sajtó is kételkedőbbé kezdett válni. Bár véleményét nem mondhatta ki a legrevizionistábbnak ítélt Irodalmi Újság sem, felhangjai, kétértelmű megfogalmazásai sokat sejtettek. A lap 1956. július 14-i, alapvetően *hithű* vezércikke ugyan csak általában szólt a vitákról, és az írók feladatát elemezte, de eközben kételkedő kérdések sorát tette fel: „De vajon elmondtuk-e már mindazt, ami esztendőök során összegyűlemllett bennünk? Mindazt, amiről nem mertünk, vagy nem tudtunk beszélni? Mindazt, amit joggal várt és vár tőlünk pártunk és népünk? Eleget tettünk-e már a dogmatizmus és a személyi kultusz megsemmisítése ránk háruló feladatainak? Elégge segítettük-e népünk tiltakozó harcát az adminisztratív módszerek ellen? Bizalmat erősítően feleltünk-e népünk jelzéseire? [...] Ki-ki tartson önvizsgálatot, hogy törleszthesse tartozásait.” Ugyanabban a számban *Sipos Gyula: Tolnai túllicitálás* című cikke viszont egyértelműen jelzi a lap álláspontját, azt kell mondanunk - sajnos - egyedülállóan a magyar sajtóban. A *Tolnai Napló* július 6-i számában „a fiatal magyar munkás-paraszti értelmiség nevében” jelent meg aláírás nélkül egy, a június 30-i KV-határozatot kommentáló íromány. Az útszéli hangú, túlhajszolt támadást indító *cikkecske* lényegében az egész író-társadalmat, a „déri taborokat és tardos taborokat” rágalmazta meg, vonta kétségbe tehetségüket és írói munkásságukat. A túllicitálás, a rágalmazás ellen lépett fel keményen a cikkében Sipos Gyula - kikerülve, hogy akár negatívan, akár pozitívan értékelje a párhatalozatot. Hangsúlyozta, hogy a párhatalozat Déryre és Tardosra vonatkozó megállapításaiából „sem következtetheti senki, hogy most már ők nem értekei többé irodalmunknak”.

Miközben a hatalom különböző szintjein folytak az események, a Petőfi kör vezetősége nyilatkozatot készített az MDP illetékeseinek ösztönzésére, amelyben a KV június 30-i határozatára kellett reagálnia. (**9. számú forrás**) Az *illetékes* MDP KV titkár, *Egri Gyula* háromszor-négyszer átdolgoztatta a dokumentumot, ekkor sem látta azonban alkalmasnak a megjelentetésre. Ugyanis egyik változatba sem voltak hajlandók beleírni, hogy egyetértenek a KV határozatával. A dokumentum valójában formális hűségnyilatkozat volt a marxizmus-leninizmus eszméi mellett, amelynek fricska-jellege érezhető volt. Az írás a Petőfi kör érezeit emelte ki elsősorban, és vitákon megjelölő frakció létezésére, „s lehetséges, hogy intézkedésre van szükség”. (**7. számú forrás**) Lényegében a frakciós szándékot próbálta bizonygatni a PB számára készült, már említett, július 6-i Petőfi kör összefoglaló is, amely szerint „a Petőfi-kör egyes vezetői, elsősorban Tánccos Gábor elvtárs, igyekeznek olyan körülményeket teremteni, amely megzavarja a viták helyes légkörét. Tánccos Gábor elvtárs [...] kapcsolatban áll pártellenes frakciós csoportokkal. Ezt sürgősen kivizsgáljuk és intézkedünk.”

A pártvezetés azonban hallatlan bizalmatlansággal viseltetett a kör vezetősége, főleg a Nagy Imrének elkötelezett Tánccos Gábor iránt. A határozathoz illesztett feljegyzés is erre utal, hiszen Egri Gyula úgy látta, hogy feltétlenül beszélni kell „a kör vezetőségében dolgozó kommunistákkal”, és szükséges, hogy a „kör éléről Tánccos elvtársat mielőbb eltávolítsuk”. *Gönyei Antal*, a DISZ Budapesti Bizottságának egyik titkára feljegyzésében úgy vélte, hogy egy levél alapján bizonyítéka van egy szervezett frakció létezésére, „s lehetséges, hogy intézkedésre van szükség”. (**7. számú forrás**) Lényegében a frakciós szándékot próbálta bizonygatni a PB számára készült, már említett, július 6-i Petőfi kör összefoglaló is, amely szerint „a Petőfi-kör egyes vezetői, elsősorban Tánccos Gábor elvtárs, igyekeznek olyan körülményeket teremteni, amely megzavarja a viták helyes légkörét. Tánccos Gábor elvtárs [...] kapcsolatban áll pártellenes frakciós csoportokkal. Ezt sürgősen kivizsgáljuk és intézkedünk.”

A DISZ IB szintén már említett, július 21-i ülésének határozata csak összefoglalta a párt- és a DISZ-vezetés igényét Tánccos eltávolítására, amennyiben úgy határozott, hogy „Tánccos Gábor a Petőfi-kör vezetőségében viselt funkciójából a legrövidebb időn belül le kell váltani. Javasolni kell pártvezetésének, hogy ügyét tárgyalja meg, és zárja ki a pártból.” Azt hihetnénk: az ügy ezzel lezárult, és Tánccos leváltása befejezett tény volt, mivel a július 31-i MDP-DISZ megbeszélésről készült összefoglalóban már nem esik szó róla. Ezért is meglepő, hogy szeptember közepén, ismét Tánccos állt a kör élén. Valószínű, hogy a kör *általásával* Tánccos személye is kikerült a politikai vezetés látószögéből, majd pedig a júliusi részleges vezetőváltás a korábbinál elnézőbb politikai magatartást hozott magával. Mindebben az „alulról jövő nyomás”, az MDP mindinkább defenzív helyzetbe szorulása is igen komoly tényező volt. Olyannyira, hogy Gönyei Antal egyik augusztus végi feljegyzése már Tánccos újbóli titkársága mellett állt ki. Az MDP KV július 18-21-i ülése után a Petőfi körben is bizakodóbbá vált a hangulat a munka folytatását illetően. Elkészült a kör programvázlata, amely lényegében a DISZ IB által már júniusban elfogadott elképzelések alapján állt, elvi szempontból pedig többé-kevésbé eleget tett a pártvezetés elvárásainak. (**10. számú forrás**)

A kör július 26-i határozata értelmében a részletes program kidolgozására négy bizottságot hoztak létre (társadalomtudományi, természettudományi, irodalom-művészeti, közgazdasági-műszaki), *Pataki Ferenc*, *Hardy Gyula*, *Diószegi András* és *Fekete Ferenc* vezetésével. A bizottságoknak feladatul tűzték ki az egyes viták előkészítését is. Ezenkívül havonta egyszer szabad klubestet, képzőművészeti kiállításokat, fiatal értelmiségű lap indítását, ún. Petőfi körí füzeteket, és különböző baráti találkozókat is terveztek. Külön hangsúlyt helyeztek a szakmai érdekvédelemre. Októberre vagy november elejére kívánták közgyűlést összehívni, amire a felügyelő cenzor - valószínűleg Hollós Ervin - „Nem kell” felirattal reagált ugyanúgy, mint az alakuló ifjúsági körök szervezésére.

A Petőfi kör programját augusztus 5-ig kívánták tisztázni a DISZ vezetőivel, amire sor is került. Augusztus 20-ig pedig nyilvánosságra akarták hozni a programot, amit Hollós elképzelhetetlennek tartott. Igaza is lett, bár azt nem tudni, hogy hatalmi szó vagy csak technikai okok folytán. Az előző mindenestre valószínűbbnek látszik. A kör - legalábbis a vezetősége - „nem halt meg”. Tehát az a korábban elterjedt nézet, hogy a Belügyminisztérium betiltotta a kör működését, így nem állja meg a helyét. Az említett július 2-i ülés csak a *további viták* ideiglenes *megszüntetéséről* döntött, azzal az időhúzó szándékkal, hogy ezalatt sikerül átalakítani, ismét engedelmessé báránnyá tenni a kör vezetőségét. Erről szóló határozatot nehéz lenne találni, valószínűbb, hogy személyes, vagy telefonon leadott „ajánlásról volt szó”. A Petőfi kör működésének folytatásáról pedig a DISZ Intéző Bizottságának 1956. augusztus 17-i ülésének határozatából értesülhetünk, amely szerint: „A javaslatokba vegyük fel, hogy megfelelő programmal tovább folytassa munkáját a budapesti Petőfi-kör.” Tény, hogy a Petőfi kör szeptemberben ismét működött, vitákat szervezett, bár súlya a megváltozott politikai feltételek közepette már korántsem volt a tavaszihoz mérhető.

Források

Feljegyzés a Pártvezetés részére a sajtóvitáról

Feljegyzés
az 1956. június 27-i Petőfi-kör vitáról

Kb. másfél-két hónappal ezelőtt nyert meghirdetést a sajtó, rádió időszerű kérdéseiről szóló Petőfi-kör szerdai keletű vitája.

A vita vezetésére Losonczy Géza, Horváth Márton és Máthé György elvtársakat kértük fel. Az előkészítés során gondot fordítottunk arra, hogy az újságírók, a Petőfi-kör tagjai mellett a fővárosi pártmunkások is nagyszámban eljöhessenek a vitára.

A vita eredeti időpontja fél 7 óra volt, de a Néphadsereg Központi Tisztai Háza negyed 5 órakor már telve volt. Hozzávetőlegesen a résztvevők egyharmada pártmunkás volt. Miután a tisztai Ház többi terme megtelt, sokan az utcára szorultak. Az udvarra beszerelt mikrofon segítségével ezt a feszültséget le tudtuk vezetni.

A vitában elsőnek Csatár Imre, a Szabad Ifjúság szerkesztője szólalt fel. Hozzászólása nagyon éles, de ugyanakkor pártserű volt. Elemezte azokat a körülményeket, amelyek a XX. Kongresszus előtt, de különösen 1953 előtt egy sor kérdésben a sajtót öszintetlenségre készítették, továbbiakban arra tért ki, hogy a XX. Kongresszus-teremtette lehetőséggel élve, hogyan lehet a sajtót olvasmányosabbá, érdekesebbé, igazmondóbbá tenni.

Másodiknak Nagy Péter kért szót. Hozzászólásában az ő kifejezésével élve a zsdanovizmus kritikáját adta, amely meglátása szerint a kultúrpolitikában megmerevedéshez vezetett és a dogmatizmus kútforrása volt. Foglalkozott Révai elvtárs ideológiai munkásságával is. Feltétlen tisztelettel és a tanítvány hangján bírálta Révai elvtárs néhány cikkét, amelyek 1949-53 között íródtak.

Ezután Mocsári Gábor kapott szót. Hozzászólásának alap gondolatául egy munkás-levelet választott, amelyik a Szabad Népet bírálja azért, hogy még ma sem elég bátor, szókimondó, őszinte. A levélíró többek között hiányolja, hogy Togliatti elvtárs cikkét csak megcsönkítva olvashatta a magyar olvasó. Mocsári elvtárs hozzászólása alatt többször voltak éles közbe-kiabálások. A közbe-kiabálók Mocsári elvtársnak a Szabad Nép ismeretes taggyűlésén elfoglalt álláspontját ostromozták. Mocsári elvtárs ugyan megemlíttette ezt a kérdést, de érdemben kitért a válasz elöl.

Tardos Tibor hozzászólásával a sajtószabadság kérdésével foglalkozott. Petőfit idézve azt boncolgatta, hogy egészséges közvélemény nélkül nincs igazi demokrácia s hogy a közvélemény szabadsága elképzelhetetlen igazi sajtószabadság nélkül. Aláhúzta, hogy a sajtószabadságot ő lenini módon értelmezi, tehát nem olyan szabadságra gondol, amelyik független a párttól, a munkásosztály érdekeitől. Élesen bírálta azt az álláspontot, amelyik minden sajtócikkben a tipikusait keresi, amelyik nem veszi figyelembe a sajtó eltérő vonásait az irodalomtól. Ebben az összefüggésben hozta szóba az Egyesült Ifjú fiataljairól szóló riportját, vitába szállva azokkal a bírálatokkal, amelyek a cikk igazságát vonták kétségbe.

Tábori András a Szabad Ifjúság munkatársa a bátortalanságot s a gondolat-szegénységet ostromozta, a publicisztika hiányának okait elemezte, ezt nagyon élesen szóvá tette nem lépve át a pártserűség határait, azokat a gátoló körülményeket, amelyek a sajtó fejlődését gátolták.

Ezután Déri Tibor hozzászólása következett. Hozzászólásának bevezetőjében azt fejtegette, hogyha csak személyekre korlátozza bárki is a dogmatizmus elleni harcot, a harc nem lehet eredményes, a dogmatizmus gyökereihez kell hozzányúlni. Hozzászólása azonban teljesen ellentmondott a bevezetésnek. Lényegileg az egész hozzászólás nem volt más, mint Horváth Márton, Révai József és Darvas József elvtársak elleni gúnyos támadás. Horváth Márton elvtársat azzal vádolta, hogy politikai álláspontja ingadozó, kapcsolódott a divatos áramlatokhoz, ezért kijelentette, hogy nem bízik benne. Révai elvtársban azért nem bízik, mert ő viszont szilárdan kitart régi álláspontja mellett, Darvas József elvtárstól viszont azért vonja meg a bizalmat, melye szerinte Darvasnak nincs is álláspontja, mert két olyan áramlatot akart elvtelenül összeegyeztetni, amelyek ellentmondóak és nem tűnnek békítést. A hozzászólás alatt különösen, amikor Révai elvtárs személyét támadta, igen élén vihar volt a teremben. A jelenlévők jelentős része viharosan tiltakozott, mások pedig tüntetően Dérit tapsolták. Ezután Fűrjes elvtárs a Győr-megyei Néplap szerkesztője röviden a Szervezeti Szabályzat egy pontjával foglalkozott, a centralizmus jelentőségét hangsúlyozta. Hozzászólása egészen rövid volt, a vitában felmerült kérdésekhez nem szólt hozzá.

Ezután Nógrádi Sándor elvtárs kért szót. Nógrádi elvtárs a vita konstruktív jellegének hangsúlyozása után vitába szállt Tardos elvtárs egyik-másik túlzó megállapításával és azt boncolgatta, hogy meglátása szerint miért nem volt helyes Tardos elvtársnak az Egyesült Izzóról írt riportja. Ezután hosszabban bírálta Déri Tibor álláspontját, hangsúlyozva, hogy a dogmatizmus elleni harcot a párt egységéért folytatott harc talaján kell megvívni. Nógrádi elvtárs hozzászólását a résztvevők többsége kedvezően és elismerően fogadta.

Ezután Máthé György kapott szót. Hosszan foglalkozott a lengyel sajtó népszerűségének okaival. Példákat hozott arra, hogyan foglalkozik a dolgozók javaslataival, a sajtó és a miniszterek, a Minisztertanács hogyan bátorítja, karolja fel és valószínűsíti meg azokat a javaslatokat, amelyeket a dolgozók véleménye alapján a sajtó megfogalmaz. Hozzászólásával hosszasan foglalkozott a magyar sajtó történetének néhány kérdésével is.

Ezután Horváth Márton elvtárs kért szót. Saját kultúrpolitikai munkásságának önkritikus elemzése után vitába szállt Déri Tibor megállapításaival. Déri Tibor hozzászólásával ugyanis többek között azt is mondta, hogy ezek a jelenlegi viták tulajdonképpen manőverezést jelentenek, biztonsági-szelep szerepét töltik be a feszültség levezetése érdekében. Horváth elvtárs ezzel szemben aláhúzza, hogy maga a vita is bizonyíték arra, hogy a Központi Vezetőség el van szánva a XX. Kongresszus szellemének valóra váltására. A bizalom kérdéséről szólva aláhúzza, hogy a bizalmat tettekkel kell és lehet kivívni, megerősíteni.

Nemes György, a Béke és Szabadság szerkesztője kért ezután szót. Hozzászólásában a Szabad Nép és az újságírói utánpótlás nevelésével foglalkozott. Hosszan sorolta fel azokat az újságírókat, akik az elmúlt évtizedben az egyoldalú, szűkkeblű káderpolitika következtében a sajtó periferiájára szorultak, vagy teljesen elkerültek az újságírás területéről. Hangsúlyozta a Szabad Nép szerepét a kommunista újságírói gárda kinevelésében. Ugyanakkor élesen, de teljesen pártserűen elítélte - tényeket felsorolva -, hogy 1947-48-tól kezdve ezeket az értékeket eltékoztolták. Hozzászólásában boncolgatta azokat az adottságokat, amelyek nélkülözhetetlenek az újságíráshoz. Ezzel összefüggésben említette meg Matusék elvtárs cikkei, amelyek nem egy esetben kulturálatlanok, magyartalanok. Tudomásul kell venni - mondotta, hogy a szép és megtisztelő hivatás a pártmunkás hivatás, de nem minden pártmunkás Marx és Lenin. A publicisztikának is megvannak a maga törvényei és ezeket ismerni kell. Kérte, hogy a Szabad Néptől elbocsájtott, eltávolított újságírók ügyét becsületesen vizsgálják felül.

Az Eötvös Lóránt[!] Egyetem tanszékéről szólva aláhúzza, hogy nem tudja mindaddig betölteni hivatását, amíg el lesz szakadva az élettől. Az újságírói nevelés fő színterévé a szerkesztőségeket kell tenni. Befejezésül a Hruscsov és Togliatti elvtársak publicisztikai tevékenységét állította példának a magyar újságírók elé.

Ezután Méray Tibor kért szót. Az igazság helyes lenini értelmezéséről beszélt. Hosszabban boncolgatta, hogy 1949 után hogyan torzult el az újságírói látásmód, sekélyesedett el a pártosság magasztos lenini eszméje. Erre vonatkozóan példákat hozott fel saját újságírói gyakorlatából. Ezután hosszabban foglalkozott a Szabad Nép ismeretes taggyűlésével és ismertetette akkori hozzászólásának legjelentősebb részletét. Hosszan és erőteljesen beszélt arról, hogy nem lehet felemás módon, következtelenül valóra váltani a XX. Kongresszus igazságát. A közvélemény sokkal határozottabb, következetesebb vonalvezetést vár. Hozzászólásában kérte Nagy Imre szerepének újra-értékelését is.

Kuczka Péter egykori pártiskolai iskolatársaihoz fordulva azt boncolgatta hozzászólásában, hogy miért szükséges a valóságérzék, nemcsak az eredmények, de a hibák, tehát az ország helyzetének mély ismerete, az igaz szókimondás, a bátor kiállás. Hozzászólásában, mint a Népfront tagja s a „Magyar Nemzet előfizetője” tiltakozását fejezte ki Komor Imre újságírói tevékenységével szemben.

Losonczi Géza hozzászólásának első részében az 1947-es évek utáni események periodizációját követelte. Hozzászólásának további részében elemezte azokat a feltételeket, amelyek megakadályozhatják, szavaival élve a sztalinizmus restaurációját. Hozzászólásával azt kérte, hogy mindenkinek adják meg azt a lehetőséget, hogy a nagy nyilvánosság előtt védhesse álláspontját akkor, ha őt nyílt támadás éri. Ezzel összefüggésben hozta fel Nagy Imre és Litvány György álláspontját. Ezután a magyar sajtó helyzetével foglalkozott, 1938-as adatokkal összevetve elemezte a sajtó példányszámát, a lap terjedelmét, jelenlegi struktúráját és konkrét javaslatokat tett. Hozzászólásának befejező részében önkritikusan elemezte azokat a hibákat, amelyeket ő maga 1949 után mint a magyar sajtó egyik akkori felelős irányítója elkövetett. Hosszan elemezte az Operaházról, Bartók Béla „Csodálatos mandarin”-járól írott cikkét és elítélte azok tévedéseit.

A vita lezárására nem volt mód. 72 jelentkezőnek nem jutott szó.

Szükséges megemlíteni, hogy a hozzászólások alatt három alkalommal is, amikor a párt helyzetéről és jövőjéről került szó, az egész hallgatóság egyöntetűen és hosszán éltette a pártot. Ugyancsak az egész terem felállva tapsolt, amikor Rajk László személye a teljes, nyílt, őszinte rehabilitációjának szükségességé került szóba.

Az itt elmondottak csak felületes rajzot adnak a vita menetéről. Ez a feljegyzés részletes jegyzetek és jegyzőkönyv híján készült el.

1956. június 28.

Jelzet: MOL 276. f. 61. cs. 815. ő. e. Aláírás nélküli másolat.

Az MDP politikai Bizottságának 1956. július 28-i határozata

Szigorúan bizalmas!
Készült 6 példányban.

Jegyzőkönyv
a Politikai Bizottság 1956. június 28-i üléséről

Jelen vannak: Apró Antal, Ács Lajos, Gerő Ernő, Hegedüs András, Kovács István, Rákosi Mátyás, Szalai Béla, Bata István, Piros László, Egri Gyula és Vég Béla elvtársak.

1.) Beszámoló a moszkvai tanácskozásról és a politikai helyzetből adódó közvetlen

tennivalók.

Előadó: Rákosi Mátyás elvtárs.
Hozzászóltak: Kovács István, Apró Antal,
Gerő Ernő, Hegedüs András, Szalai Béla,
Ács Lajos, Vég Béla és Piros László
elvtársak.

A Politikai Bizottság tudomásul veszi a delegáció beszámolóját és jóváhagyja a delegáció tevékenységét.

Szombaton délelőtt tájékoztatni kell a Központi Vezetőség tagjait a moszkvai tanácskozásról, valamint a Petőfi-kör e heti vitájáról, illetve a Politikai Bizottságnak e vitával kapcsolatos álláspontjáról. A tájékoztatót Rákosi Mátyás elvtárs tartsa és azon szólaljon fel Gerő Ernő és Hegedüs András elvtárs is.

A felélénkülő jobboldali támadással szembeni fellépés első lépéseként, ügyelve azonban arra, hogy ez ne jelentse a bírálat és a szabad vita visszaverését, egy rövid határozatot kell kidolgozni, mely politikailag elítéli ezen csoport fellépését, mint párt és népi demokrácia ellenes szervezkedést és egyes vezetőivel kapcsolatban (pl. Déri, Tardos) megfelelő következtetéseket von le, illetve intézkedéseket fogantatosít.

Rövid, elvi határozatot kell kidolgozni, mely elítéli Nagy Imre születésnapjával kapcsolatban szervezett politikai demonstrációt és annak résztvevőit. Fel kell szólítani a születésnap rendezvényen részt vett párttag, vezető funkcionáriusokat, hogy írásban közöljék a párttal, miért vettek részt ezen a rendezvényen és azon rajta kívül kik voltak jelen.

Elvi-politikai vitát kell folytatni az alábbi alapvető kérdésekben megnyilvánuló helytelen nézetekkel szemben:

- a.) Az értéktörvény szerepe a szocializmusban.
- b.) A terv szerepe a szocialista építésben. [kézírással kiegészített]
- c.) Az állam szerepe a szocializmust építő társadalomban.
- d.) A proletár nemzetköziség kérdése.

A sajtóban, mindenekelőtt a Szabad Népből és a rádióban az utóbbi időben kialakult helytelen, a marxizmus-leninizmusnak a szocialista sajtó munkájára vonatkozó elveitől idegen gyakorlat felszámolása érdekében rövid határozatot kell kidolgozni, mely élesen elítéli a jelenlegi helytelen és káros gyakorlatot, s röviden meghatározza a sajtó és rádió szerepét, feladatát a jelenlegi helyzetben. E határozat alapján a különböző szervezetek, saját lapjaik (pl. a SZOT a Népszava, a Hazafias Népfőrdő pedig a Magyar Nemzet stb.) munkájával kapcsolatban hasonló határozatot hozzanak.

A DISZ Intéző Bizottság adjon írásos jelentést, arról miként alakult ki a Petőfi-kör vitáival kapcsolatban előállt helyzet és a tanulságok alapján mit kívánnak tenni a jövőben. [kézírással kiegészített] A jelentést a Pol. Biz.-nak és a DISZ Intézőbizottságának közös bizottsága tárgyalja meg. A DISZ Intéző Bizottság adjon ki utasítást arra vonatkozóan, hogy a szerdán éjjel felfüggesztett újságíró vitát nem lehet folytatni.

A Petőfi-kör legutóbbi vitájáról - az elhangzott észrevételek figyelembevételével - a Szabad Nép vasárnapi számában egy igen komoly cikk kell írni. A cikket, melyet a Szabad Nép Szerkesztőbizottságának egyik tagja írjon - péntek estig el kell juttatni a Politikai Bizottság tagjainak.

Szűkkörben beszélni kell egyes olyan vezető elvtársakkal, akik a jugoszláv kérdésben helytelen álláspontot foglalnak el.

A K. V. apparátus egyes munkatársainak helytelen, pártszerűtlen magatartásával kapcsolatban felmerült bejelentéseket a

	lehető legrövidebb időn belül a Titkárság alaposan vizsgálja ki és e konkrét ügyekben az esetek súlyosságának megfelelő kemény határozatokat hozzon, melyeket fel kell olvasni a K. V. osztályain. E határozatokat fel kell használni az apparátusba kialakult káros helyzet gyors felszámolására és biztosítani kell, hogy az apparátus a vezető szervek határozatai szellemében, azok következetes megvalósításáért harcoljanak. A Politikai Bizottság megbízza Rákosi Mátyás és Ács Lajos, valamint Kovács István és Egri Gyula elvtársakat, hogy beszéljenek Nógrádi Sándor, illetve Kőből József elvtárral és ennek során nyíltan vessék fel előttük a velük kapcsolatban felmerült kérdéseket. A Politikai Bizottság megbízza Hegedüs András és Vég Béla elvtársat, hogy az elhangzott észrevételek figyelembevételével a jövő hét folyamán készítsék el a Jugoszláv Kommunista Szövetségének írandó levél tervezetét. A K. V. tagjaival a szombati tájékoztató értekezleten közölni kell, hogy milyen levelet szándékozunk írni a Jugoszláv Pártnak. A Politikai helyzetről elhangzott eszmecsere során felmerült kérdésekről, a kialakult egységes álláspont alapján Hegedüs András elvtárs beszéljen a miniszter elvtársakkal.
2.) Javaslat a Mongol Népköztársaság 35. évfordulója alkalmából rendezendő ünnepségre magyar kormány delegáció küldésére. (Hegedüs András elvtárs javaslata.)	A Központi Vezetőség legközelebbi ülését július 16-ra kell összehívni. Az ülés jó előkészítése érdekében az alábbi intézkedéseket kell tenni: A jövő hét folyamán még egyszer meg kell vizsgálni [kézírás], hogy kiket célszerű beválasztani a Központi Vezetőségbe.
3.) Javaslat a Francia Kommunista Párt Kongresszusára utazó delegációra. (Vég Béla elvtárs szóbeli javaslata.)	A napirend első pontjával kapcsolatos határozati javaslatot hétfőig el kell készíteni és meg kell küldeni a Politikai Bizottság tagjainak. Felelős: Ács Lajos elvtárs.
	Az első napirend beszámolóját legkésőbb július 10-ig meg kell küldeni a Politikai Bizottság tagjainak. Felelős: Rákosi Mátyás elvtárs.
	A második öt éves terv irányelveivel foglalkozó napirend beszámolóját július 7-ig meg kell küldeni a Politikai Bizottság tagjainak. Felelős: Gerő Ernő elvtárs.
	A Farkas Mihály elvtárs ügyének kivizsgálására kiküldött bizottság jelentését július 4-ig meg kell küldeni a Politikai Bizottság tagjainak. Felelős: Kovács István elvtárs.
	A Központi Vezetőségi ülés jó előkészítése érdekében a Politikai Bizottság Rákosi Mátyás és Gerő Ernő elvtársat a jövő hét folyamán minden más természetű munka alól felmenti.
	Az Irodalmi Bizottság a jövő hétre dolgozzon ki javaslatot, hogy milyen intézkedések szükségesek a júliusban tartandó íróközgyűlés megfelelő előkészítésével kapcsolatban.
	A Politikai Bizottság a javaslatot nem fogadja el. Üdvöző táviratot kell küldeni az évforduló alkalmából.
	A Politikai Bizottság tekintettel arra, hogy a Kongresszussal egy időben a Központi Vezetőség ülést tart, úgy határoz, hogy delegációt nem küld, csak táviratban üdvözlí a francia testvérpárt kongresszusát.

	K. m. f.
	Rákosi K. V. titkára.-

Jelzet: MOL 276. f. 53/293. ő. e. Eredeti, Rákosi Mátyás által aláírt példány.

A DISZ budapesti bizottságának jelentése a DISZ központnak a Petőfi körről

Tájékoztató a DISZ Petőfi Kör munkájáról

A DISZ Petőfi Kör 1954 őszén alakult meg, a DISZ kezdeményezésére, mint az értelmiségi fiatalok klubja és vitafóruma. A Petőfi Kör a DISZ Budapesti Végrehajtó Bizottság mellett működik, a Társadalom és Természettudományi Ismeretterjesztő Társulat Kossuth Klubjának helyiségeiben.

A Petőfi Kör létrehozását a budapesti értelmiségi fiatalok széles rétegeinél jelentkező kívánság tette szükségessé. A Párt Központi Vezetőségének 1953. júniusi határozata után és különösképpen a Szovjetunió Kommunista Pártja XX. kongresszusa után meginduló erjedési folyamatban a fiatal marxista értelmiség fórumot keresett, hogy megvitathassa tudományos szinten felmerülő szakmai problémáit. A Petőfi Körnek feladata az is, hogy közelebb hozza egymáshoz a különböző szakterületen dolgozó értelmiségi fiatalokat. A Petőfi Kör ennek érdekében az elmúlt másfél évben több találkozót rendezett, tudományos életünk vezető személyiségeinek irányításával vitákat tartott különféle tudományágak területén a marxista-leninista tudomány aktuális problémáiról, a fiatal értelmiség helyzetéről társadalmunkban és fejlődésével kapcsolatos kérdésekről.

A Petőfi Kör kezdetben igen szerény keretek között indult. Eleinte a fiatal szakembereknek csak egy egészen szűk köre látogatta megmozdulásait, s a kör munkájának a fellendülése 1955 végén kezdődött el, s különösképpen a XX. kongresszus után növekedett meg jelentősen a viták, találkozók látogatottsága. Az elmúlt fél év során a következő fontosabb, több és kevesebb sikerrel megrendezett megmozdulások voltak a Petőfi Körben: Decemberben: Kovács Dénes és Vadas Ágnes beszámolója a londoni Flesch zenei versenyen való részvételükről.

Januárban: Vita Kossa István, az Országos Tervhivatal elnökhelyettesének vezetésével „Az új öt éves terv és a fiatal műszaki értelmiség” címmel. Major Máté Kossuth-díjas építész előadása „Az építelmélet időszerű kérdései”-ről.

Februárban: Fiatal közlekedési szakemberek találkozója. Király István, Gordon Zsuzsa, Szinetár Miklós beszámolója Szovjetunióbeli útjukról.

Márciusban: Fiatal fizikusok találkozója. MEFESZ volt tagjainak és funkcionáriusainak találkozója. Antos István, az MDP. K. V. osztályvezetőjének vezetésével ankét „Az új öt éves terv és a fiatal közgazdászok” címmel.

Áprilisban: Fiatal történészek és irodalomtörténészek vitája Illyés Gyula „Dózsa” drámájáról. Jugoszláv irodalmi est.

Májusban: Kánya Ernő egyetemi tanár előadása a „Vasúti szállítások önköltségéről”. Donáth Ferenc, Nagy Tamás, Szabó Kálmán vezetésével „Beszélgetés a marxista politikai gazdaságtan néhány időszerű kérdéséről”. Beszámoló az olimpiai előkészületekről. Ankét a gépipari műszaki fejlesztés és a fiatal gépészmérnökök problémáiról. Vitaest Mód Aladár, Zsigmond László, Györfly Sándor vezetésével „A marxista történettudomány néhány kérdéséről”.

Júniusban: Vita a filozófia időszerű problémáiról Lukács György, Szigeti József és Balogh Elemér vezetésével. Volt NÉKOSZ-isták találkozója. Markos György vezetésével vita „Hazánk természeti és gazdasági adottságai és a népgazdaság tervezése”. Vita a sajtó és tájékoztatás időszerű problémáiról Horváth Márton, Máthé György és Losonczy Géza vezetésével. Volt partizánok és illegális pártmunkások találkozója a budapesti értelmiségi ifjúsággal.

Ezek voltak a főbb, és jelentősebb rendezvények. A viták váltakozó sikert értek el. A fontosabb rendezvényeken 200-500 hallgató vett részt, bár volt olyan alkalom is („A mai operett problémái” stb.), ahol a résztvevők száma nem haladta meg a húszat. A viták látogatottsága különösen megnőtt a XX. kongresszus után, amikor az elméleti kérdések iránt fokozottan megnőtt az érdeklődés a fiatalság körében. Így a filozófiai vitán és a közgazdaság tudományról szóló vitán 1000-1200-an vettek részt, akik a későbbi rendezvények látogatóivá is váltak.

A viták igen nagy aktivitás mellett mentek végbe. A vitákon felszólaltak a fiatal értelmiségiek mellett a tudomány idősebb képviselői is, ezzel igen jelentősen emelkedett a vitáknak a tudományos színvonala. Mint az Intéző Bizottság határozata megállapítja: „A DISZ Petőfi Körének legutóbbi vitáit megelőző előadások és viták, mint például „A marxista filozófia időszerű kérdései”, „A történettudomány időszerű kérdései”, - hasznos, marxista - leninista szellemű véleménycserék voltak, bár már itt is akadtak ezt megzavaró kísérletek.”

A szabad és nyílt vitafórumot a legutóbbi vitákon egyes, a párt politikájával szembenálló elemek felhasználták arra, hogy a szocializmus építésében elkövetett hibákat kifogtatva, a párt politikájával ellentétes, ellenséges nézeteket hangoztassanak. Ezek az elemek különösen aktívan szerepeltek a sajtó és tájékoztatás problémáiról rendezett vitán, ahol egyes felszólalásokon kívül provokatív, ellenséges beállítottságú köz-beszólások is hangoztak el. A Központi Vezetőség tájékoztatása végett ismertetjük a fontosabb viták tematikáját.

A közgazdasági vita két fontos kérdés körül forgott. Egyrészt a politikai gazdaságtan néhány elméleti kérdését vitatták, különösképpen J. V. Sztálin közgazdasági elméleti tételeit, másrészt az öt éves terv irányelveit és ezzel kapcsolatban a gazdasági vezetés egyes problémáit. Különösen élénk vita alakult ki az öt éves terv előkészítésének és az életszínvonal emelkedésének kérdésével kapcsolatban, élesen bíráltak egyes rendellenességeket. A vita főbb kérdéseit tükrözi Nagy Tamásnak, a vita egyik vezetőjének a Közgazdasági Szemle legutóbbi számában megjelent cikke is. A közgazdasági vita tematikáját folytatta a Markos György elvtárs által vezetett vita „Hazánk természeti és gazdasági adottságai és a gazdaság tervezése” címmel. Ezen a vitán a kérdések szakszerűbben és inkább részletekbe menően vetődtek fel. A felszólalók az egyes iparágak (alumínium ipar, bányászat, gépgyártás, vegyipar stb.) problémáiról beszéltek. Ezekon a vitákon különösképpen disszonáns hangok nem jelentek meg. A felszólaló fiatal értelmiségiek élesen, de felelősséggel vitatták meg a nagyjelentőségű országos problémákat.

Május végén és június elején zajlott le két részletben „A történettudomány időszerű kérdéseiről” szóló vita. A vita folyamán igen éles és élénk eszmecsere alakult ki. Tekintélyes egyetemi előadók, nevesebb fiatal történészek mellett általános és középiskolai pedagógusok is felszólaltak. A vita a XX. kongresszus által felvetett problémákat fejtegette a történettudomány területén. A résztvevők a marxista-leninista módszerek érvényesítését követelték a történettudomány területén. A felszólalók többsége élesen fölvetette a magyar történettudományban megnyilvánuló személyi kultuszt, egyes korok helyét nem álló értékelését (pl. József Attila értékelése a Párt történetében, Blum-tézisek stb.). Bírálták a történettudományban meglévő egyes burzsoá nézeteket is. Élesen fölvetődtek a tankönyvírásnak egyes hiányosságai. E vita során már találkozni lehetett személyeskedő közbeszólásokkal, megjegyzésekkel és több ízben az elnököknek kellett biztosítani a vita nyugodt tovább folytatását.

A filozófiai vita iránt különös érdeklődés nyilvánult meg. Ennek egyik oka az volt, hogy a XX. kongresszus határozatai talán a filozófia tudományát érintik legmélyebben a társadalomtudományok közül, a másik pedig az, hogy Lukács György elvtárs felszólalása iránt különös érdeklődés nyilvánult meg. A vita középpontjában itt is a dogmatizmus problémája állt. Többen hangoztatták, hogy a személyi kultusz, a szektáns politika a dogmatizmussal elválaszthatatlanul együtt jelenik meg. Vita folyt a pártosság szubjektív értelmezésével szemben is. Többen felszólaltak Lukács György elvtárs személyével kapcsolatban is, akik az elmúlt esztendőben több ízben bíráltak joggal, s a XX. kongresszus után jónéhány állításának helyessége bizonyosodott be a filozófiai tudomány területén. A filozófiai vita során állást foglaltak, hogy létre kell hozni a filozófiai vita egységét elvi alapokon. A résztvevők bírálták a filozófiai oktatásunk hiányosságait is.

A volt partizánokkal és illegális pártmunkásokkal való találkozás az előző vitáktól jellegben és hangban is eltért. A megjelenteknek kb. fele volt régi illegális párttag, illetve partizán. A hozzászólásokban az illegális pártmunka tapasztalatait a hozzászólók jelentős része a jelen problémáival és a párt belső ügyeinek tárgyalásával hozta kapcsolatba. A vitavezetés hibája következtében néhány hozzászóló nem a tárgyhöz szóló hozzá, hanem egyes gazdasági problémákhoz és egyéni sérelmekről beszélt. Néhány felszólaló túllépett a megengedhető határokon, a párt belső problémáit fejtegette széles nyilvánosság előtt, illetve elfogadhatatlan nézeteket fejtegetett. Ilyen volt pl. Hajdú Gyula professzor hozzászólása. A vita folyamán sok szó esett a rehabilitálásról, s azzal kapcsolatban vélt és valóságos hiányosságokról. A zárszóban Kiss; Mező Imre elvtársak egyes hozzászólásokkal vitába szálltak, bíráltak egyes hozzászólók szubjektivitását.

Ezekon az utolsó vitákon már megjelentek azok az elemek is, akik nem a XX. is határozatának magyarországi alkalmazását és az ebből következő feladatok elemzését tekintették alapvető feladatuknak, hanem csámcsogni akartak a szocializmus építésének nehézségeiből adódó problémáinkon, másrészt olyanok, akik kifejezetten zavarkeltés céljából jelentek meg ezeken a vitákon.

Ilyen előzmények után került sor a sajtó és tájékoztatás problémáiról rendezett vitára. Ezt a vitát óriási érdeklődés előzte meg. A vita előtt kiderült, hogy több helyen készítettek hamisított meghívókat is. Már a vita kezdete előtt néhány órával zsúfolásig megteltek a helyiségek és jelentős számban befutottak a terembe olyan elemek is, akik a vitát zavarkeltés céljaira kívánták felhasználni. Emellett a vitán igen nagy számban vettek részt pártfunkcionáriusok, a fiatal értelmiség széles rétegei és nem utolsósorban az újságírók. A vita igen szenvedélyes hangú volt mindvégig, amit részben magyaráznak a sajtó és tájékoztatás területén megmutatkozó hiányosságok. Ugyanakkor azonban egyes pártellenes elemek felhasználták a vita demokratizmusát arra, hogy pártellenes nézeteiket több ezres hallgatóság előtt ismerethessék. A vita során megvitásra került a tájékoztatás és a sajtó munkájának egyoldalúsága, s merevsége, amelyben változás csak a XX. kongresszus után állott be. A felszólalók egy része bírálta ennek a folyamatnak a lassúságát és nem eléggé következetes voltát.

Egyes felszólalók kitértek az újságírás területén folyó kádernemű hiányosságaira is. Déry Tibor hozzászólásában pártellenes, destruktív nézeteket fejtetett. A Párt Vezetőségét kívánta lejártni, rágalmozott egyes párt és állami vezetőket. Déry Tibor felszólalásában ellenállásra szólította fel a Központi Vezetőséggel szemben a magyar fiatalokat, kijelentve, hogy 1848 ifjúságához hasonlóan szeretne látni 1956-os ifjúságot is, aki megvédi a magyar szabadságot. Ezzel lényegében népi demokratikus rendünk eredményeit vonta kétségbe. Egyes más hozzászólásokban is elhangzottak pártellenes, anarchista nézetek. A hallgatóság túlnyomó része ezekkel a nézetekkel nem értett egyet. Az ilyen pártellenes nézeteket a Párt Központi Vezetőségének június 30-i határozata és a DISZ Központi Vezetősége Intéző Bizottságának ezzel kapcsolatos határozata mélyen elítélte.

A DISZ Központi Vezetősége Intéző Bizottságának határozata leszögezi, hogy „Pártunk határozatának megfelelően fenn kell tartani és tovább kell fejleszteni minden olyan vitafórumot, amely a marxizmus-leninizmus helyes alkalmazásáért, a dogmatizmus ellen harcol, amely őszintén pártunk politikájának szellemében tárgyalja a kérdéseket.

Természetes, hogy ezekben a vitákban akadhatnak helytelen nézetek is, de ezeket eszmei alapon, meggyőzéssel, vitával kell legyőzni. Folytatjuk az SZKP. XX. kongresszusa szellemében pártunk politikája alapján az ifjúság különböző rétegei - a munkás, paraszt, értelmiségi fiatalok - részvételével a vitákat.

Ezért gondoskodnunk kell arról, hogy a DISZ Petőfi Körének vitái is tudományosan megalapozottak, politikai és szakmai szempontból jól előkészítettek legyenek. A vitákon elsősorban a tudományos szakterületek művelői vegyenek részt."

A Petőfi Kör vezetősége intézkedéseket fogantatott annak érdekében, hogy a Petőfi Kör vitáin, amelynek hosszú lejáratú programja most van előkészületben, ellenséges elemek ne vehessenek részt és biztosítva legyen a hazaszerető, demokratikus értelmiségi fiatalok marxista-leninista szellemű vitájának egészséges szelleme.

Budapest, 1956. július 5.

DISZ Budapesti Végrehajtó Bizottság

Gönyei Antal

Sokszorosított másolat: PIL 287. f. 1080. ö. e. 275-277. 1.

Közi: A DISZ és a KISZ 1953-1957. Dokumentumok az ifjúsági mozgalom történetéből. Összeáll. Feilt István és Ólmosi Zoltán. Bp., 1987. 134-138.

A DISZ központ jelentése a pártvezetésnek a Petőfi kör sajtóvitájáról

DOLGOZÓ IFJÚSÁG SZÖVETSÉGE

Központi Vezetősége.

Feljegyzés

A Petőfi Kör legutóbbi vitáján nyílt pártellenes megnyilvánulások voltak, amely megnyilvánult mindenekelőtt a felszólalások egy részében, különösen a hangulatkeltésben, a közbekiabálásokban, szervezett csoportok tüntetésében. Pártellenes megnyilvánulások a sajtó vita előtt is voltak, de ezt megelőzően nem azok jellemezték a Petőfi Kör vitáit, - azokat megfelelő keretek között tudtuk megtartani. A legutolsó vitán is a felszólalások egy része helyesnek és jóindulatúnak mondható; bár egyik-másik a tényeket és helyes elgondolásokat - személyes sérelmekről vezetve - eltulozva, ingerült hangon tette szóvá. Ugyanakkor a vita tartalmában és légkörében súlyosan pártellenes megnyilvánulások voltak. Déry Tibor író hozzászólásának egészét és irányát nyílt pártellenes programbeszédként lehet értékelni. Hozzászólása párt és rendszerellenes, rágalmozó kirohanásokat tartalmazott:

- Nem lehet bízni a jelenlegi pártvezetésben, sőt a leendő megerősített vezetésben is. Ezzel kapcsolatban ocsmány jelzőkkel illetett a pártvezetésben résztvevő több elvtársat.
- Valamiféle „új forradalom”-ra van szükség és nem szabad átadni (nyilvánvalóan a párt számára) a cselekvés jogát. Beszéde végén felszólított arra, hogy ha volt 48-as ifjúság, akkor legyen 56-os is!
- Azzal kapcsolatban, hogy Horváth Márton elvtársat rágalmozta, a pártfegyelmet és az egész pártot próbálta lejártni. Lényegében új eszméket és új pártot követelt.
- Rágalmozta a pártvezetést azzal, hogy a vitákat csaléteknek, az elégedetlenséget levezető szerepnek szánják.

Déryhez hasonló felszólalása volt Tardos Tibornak is. Ő 48-ashoz hasonló forradalmat és a „sajtószabadság kivívását” követelte.

A felszólalásoknál még sokkal rosszabb képet mutatott a terem hangulata. A lehető legdurvább, legrosszabb indulatú, pártellenes, bekiáltások egész sora hangzott el. Helyeslő tüntetés volt többször a pártellenes kijelentések mellett. A közbekiabálások a következők voltak:

- „Új Központi Vezetőséget!”
- „Nagy Imrét vissza a pártba” (ütemes taps, kiabálás kísérette)
- „Nem bízunk a jelenlegi vezetésben.”

A hallgatóság nagy részének agresszivitása eleve megakadályozta, hogy nekik nem tetsző dolgokról beszéljenek a felszólalók. A legdurvább módon igyekeztek megakadályozni, hogy a párt nevében felszólalók elmondhassák nézeteiket. Horváth Márton elvtárs felszólalását szinte minden mondatnál félbeszakították. A teremben lévő becsületes elemek kezdeményezésére több alkalommal elhangzott a párt lelkes éltetése és rokonszenv-nyilvánítás a Szovjetunió mellett.

A pártellenes hangulatot olyan szervezett csoportok igyekeztek kialakítani, akik tudatosan ilyen céllal jöttek oda. Nagyon szembeütő - bár a teremben nagy számmal voltak párt, állami és tömegszervezeti funkcionáriusok, katonatisztek -, hogy a pártellenes hangok elleni tiltakozás erőteljesebben csak Déry felszólalása közben hangzott el. Ekkor Déry hosszú ideig nem tudta folytatni beszédét a viharos tiltakozás miatt. Olyan feszült volt a helyzet, hogy csaknem tömegverekedés robbant ki. Sajnos sok funkcionárius gyakran a kezdeményezővel együtt lelkesen tapsolt a pártellenes kijelentéseknek és bekiabálásoknak, még Nagy Imre esetében is!

Mi az oka véleményünk szerint annak, hogy a Petőfi Kör vitáján ilye helyzet állt elő?

1.) A legutóbbi vitát szinte megrohanták a kétes és ellenséges elemek. Abban a teremben, ahol a vita folyt, már több mint két órával a kezdés előtt elfoglalták a helyek nagy részét és ezért a mi elvtársaink (főleg a pártfunkcionáriusok) nem tudtak a terembe bejutni. Ilyen helyzetben ezek az erők képesek voltak pártellenes hangulatot kialakítani. A teremben az újságírókon kívül az alábbi, többé-kevésbé szervezett csoportokat lehetett megtalálni:

- A „megsértett” írók jelentős része.
- A Szabad Néptől eltávolított újságírók Gimes Miklós vezetésével.
- Néhány éve végzett egyetemisták, közöttük többen olyanok is, akik annakidején a Sulyok és Pfeiffer-pártot szervezték.
- A Színművészeti Főiskola hallgatóinak egy csoportja, akikről elindult a Nagy Imre melletti tüntetés.

2.) A gazdasági és politikai életben sok a jogos bírálni való. Sok a személyes sérelem is. A tömegeknek sok olyan kérdésük van, amire - úgy vélik - a pártvezetés nem ad kielégítő választ. Ezért úgy látják, hogy a párt vezetése nem halad elég következetesen a XX. Kongresszus tanulságai alkalmazásának élén. A kongresszus óta jelentős intézkedések történtek, de egy részük késve; amikor már a tömegek nem tartják azokat kielégítőnek. Az intézkedések jelentős részéről még értelmiségi körökben sem tudnak vagy még nem érzékelik megvalósításukat. A tényleges bajokat, hibákat igyekeznek az ellenséges irányú felszólalások meglovasolni és ezzel befolyásuk alá vonni a becsületesek, a pártot féltő elemeket. Közéletünkben és pártéletünkben meglévő hibák megoldásának követelésével a demagógok, a pártellenesek léptek fel a XX. Kongresszus szellemére hivatkozva. Ez volt az oka annak, hogy még pártaktivisták is sok kérdésben a demagógokkal együtt

tapsoltak. Még azok is, akik világosan látták ennek veszélyét, nem tudtak fellépni, nem tudták magukat elhatárolni a demagógoktól, mivel a párt nem adott olyan választ, ami számukra is megnyugtató, s melynek birtokában tudnak vitatkozni a túlzókkal.

3.) A Petőfi körí viték átnőttek a DISZ feje felett. Az élet olyan problémák megvitatását és megoldását tűzi napirendre (a párt belső ügyei), amelyek nem a Petőfi-Kör plénumára tartoznak. A pártnak kellene több lehetőséget adni arra, hogy az aktivisták véleményüket és sérelmeiket pártszerű keretek között el tudják mondani és ne kényszerüljenek arra, hogy a párt féltésének érzésétől diktált mondanivalójukba - mivel nem illetékes fórumon mondják el - bekapcsolódhassanak a demagógok, a párt ellenségei is! Ennek lehetőségei még nem teremtődtek meg elég széleskörűen és ez is jelentősen közrejátszott a legutóbbi vitán kialakult helyzetben.

4.) A legutóbbi vita előkészítésében hibák történtek, amelyekért felelősség terheli a DISZ Intéző Bizottságát is. Az előző vitákon már jelentkező pártellenes tendenciák ellen nem léptünk fel megfelelő erővel, nem mozgósítottunk megfelelő erőket, melyek felléptek volna, s képesek lettek volna ezt ellensúlyozni.

A legutolsó vita előtt láttuk már, hogy a vitán az össz politikai kérdéseket fel akarják vetni. Éppen ezért a párt Agit. Prop. Osztálya és Tudományos Kulturális Osztályával együtt nagy erőfeszítéseket tettünk annak érdekében, hogy a vitátó megfelelő keretben tudjuk tartani. Ezt, mint ahogy az események bizonyították, nem tudtuk elérni. Nem tudtuk elérni, hogy akikkel megállapodtunk, hogy felszólalnak - azoknak jelentős része nem jelentkezett felszólalásra. A vitán több mint 70-en jelentkeztek felszólalásra, azokból mi igyekeztünk kiválasztani, akiket akkor a legmegfelelőbbeknek találtunk a jelentkezettek közül. Déry Tibornak nem akartunk szót adni, de az elnökség a vita során mégis úgy döntött, hogy adjunk szót neki.

Nem tudtuk elkerülni, hogy benyomuljon oda nagyon sok politikai szenciációra éhes ellenséges elem, de még azt sem, hogy abban a teremben, ahol a vita folyt, a mi javunkra alakuljon ki a hallgatóság összetétele. A meghívott pártfunkcionáriusok későn jöttek és így a vitaterembe nem tudtak bejutni. Hibának tartjuk, hogy a vita előkészítése közben nem történt meg a sajtó néhány fájó problémájának megoldása, amely eleve pozitívan tudta volna befolyásolni a hangulatot. Nem lett volna szabad annak előfordulni, hogy például Mocsár Gábor elvtárs felkészületlenül álljon ki felszólalni (A Szabad Nép szerkesztőbizottságának tagja), amit egyébként beszéde kezdetén be is jelentett és ezzel eleve lejáratta magát.

A DISZ Intéző Bizottsága mindezek alapján a maga számára az alábbi következtetéseket vonta le: Határozatában is a legélesebben elítéli a vitán elhangzott pártellenes kijelentéseket és légkört.

- 1.) A legutóbbihoz hasonló hangulatú és tendenciájú vitát megtartani nem szabad, mert ott olyan jobboldali pártellenes erők mozogtak, amelyeknek nem szabad fórumot adni, még kevésbé lehetőséget a provokációjukra. Minden áron el kell kerülni, hogy ezek az elemek zavarják a XX. kongresszus szellemében történő kibontakozást.
- 2.) Ugyanakkor helyesnek tartjuk, hogy a vitákat megfelelő előkészítéssel, kisebb csoportokban: egyes tudományos és szakágak fiatal értelmiségei számára folytassuk. Ennek megfelelően az Intéző Bizottság megbízta a Budapesti DISZ Végrehajtó Bizottságát és a Petőfi Kör vezetőségét, hogy dolgozzon ki egy olyan programot, amely megfelelő témájú és jól előkészített vitákat tartalmaz.
- 3.) Az Intéző Bizottság szükségesnek tartja alaposabban megvizsgálni a Petőfi Kör vezetését és a vezetésben résztvevők tevékenységét, és onnan eltávolítani azokat, akik feltehetően pártellenes frakciós csoportosulásban vesznek részt. Már az előző viták során felfigyeltünk arra, hogy a DISZ vezető szerveinek megkerülésével a Petőfi Kör egyes vezetői, elsősorban Tanczos Gábor elvtárs igyekeznek olyan körülményeket teremteni, mely megzavarja a viták helyes légkörét. A sajtó tájékoztatóról szóló vita megszervezése a részükről elsősorban Tanczos Gábor elvtárs részéről azt mutatja, hogy kapcsolatban áll pártellenes, frakciós csoportokkal. Ezt sürgősen kivizsgáljuk és intézkedünk.

Budapest, 1956. július 6.

Szakali József s. k.

Jelzet: 276. f. 61. cs. 816. ő. e. Eredeti, Szakali József aláírásával

A DISZ Intéző Bizottsága 1956. július 21-i ülésének határozata és jegyzőkönyve

17. sz.

Szigorúan bizalmas!
VE/LT.

Jegyzőkönyv az Intéző Bizottság 1956. július 21-i rendkívüli üléséről.

Jelen vannak:	Szakali József	Perjési László
	Hollós Ervin	Kelen Béla
	Gosztonyi János	Pécsi János
	Molnár János	Csatár Imre
	Turgonyi Júlia	Csaba Ferenc
	Koós Béla	Varga Eszter
elvtársak.	Nagy Tibor	

Az MDP K. V. részéről Köböl József, az MDP K. V. PTO-ról Pécsi Ferenc és Balogh István elvtársak.

1.) Az Intéző Bizottsági ülési meg tárgyalta a Párt Központi Vezetősége ülésén a Politikai Bizottság beszámolójában a DISZ-t ért bírálatot.

Az Intéző Bizottság a Politikai Bizottság beszámolójának a Petőfi Körrel kapcsolatos bírálatával egyetért. Az Intéző Bizottságnak ebből a megfelelő tanulságot le kell vonnia.

Az Intéző Bizottság nem ért egyet azonban a beszámoló azon megállapításával, hogy „a DISZ vezetésében egyesek akarva akaratlanul abban az irányban viszik, legalábbis vitték a munkát, hogy a DISZ harca eltávolodjon a párt harcától, s egyes elvtársaknál polgári liberál-demokrata illúziók elemei jelentkeztek...” Az Intéző Bizottság úgy látja, hogy ebből azt lehet érteni, hogy az Intéző Bizottság, vagy a DISZ Központi Vezetősége nem egységes a párt vezetését illetően. Az Intéző Bizottság szükségesnek tartja kihangsúlyozni, hogy egységesen a párt határozatai mellett foglalt állást és szilárdan, egységesen követte és követi a pártot.

Az Intéző Bizottság megbízta Szakali József elvtársat, hogy a párt K. V. ülésén felszólalásában ilyen értelemben reagáljon a bírálatra.

Az Intéző Bizottság a jelenlegi vitát nem zárja le. Megbízta a Titkárságot, kérje a Politikai Bizottságot, hogy a Politikai Bizottság képviselője vegyen részt azon az Intéző Bizottsági ülésen, ahol ez a vita folytatódik.

2.) Az Intéző Bizottság úgy határoz, hogy Tanczos Gábert a Petőfi Kör vezetőségében viselt funkciójából a legrövidebb időn belül le kell váltani. Javasolni kell a pártvezetésnek, hogy ügyét tárgyalja meg és zárja ki a pártból.

3.) Az Intéző Bizottság úgy határoz, hogy a Komszomol vezetőivel való tárgyalásra Szakali József, Nagy Tibor, Perjési László és Turgonyi Júlia elvtársak utazzanak ki 2-3 napra.

Az Intéző Bizottság megbízta a kiutazó elvtársakat, kérjék a Komszomoltól, hogy az idén is küldjön néhány elvtársat pár hétre a DISZ munkáját segíteni.

4.) Az Intéző Bizottság hozzájárul, hogy a mohácsi táborba a következő turnussal leányok is menjenek.

K. M. F.

Szakali József s. k.

*

Jegyzőkönyv az Intéző Bizottság
VII. hó 20-i rendkívüli üléséről.

Szakali elvtárs:

Az Intéző Bizottság ülésén foglaljunk állást a Politikai Bizottság beszámolójában a DISZ-t ért bírálattal kapcsolatban, ami alapja lehet a K. V. ülésen való felszólalásnak.

Ezután két kisebb javaslatot kell megbeszelnünk, egyrészt a Táncoz ügyében, - másrészt helyesnek tartanánk, hogy a közeljövőben az Intéző Bizottság 3-4 tagja kiutazzon a Szovjetunióba és beszélgetést folytasson a Komszomol vezetéssel.

Köböl elvtárs: reagálni kell arra, hogy az eredeti fogalmazásban és a Szabad Népben megjelent bírálat formájáról az elvtársaknak mi a véleményük, mert hiszen ha nem szólnak egy szót sem, azt jelenti, hogy elismerik, ami ott elhangzott. Helyes lenne, mivel a Szakali elvtárs az, aki hozzá akar szólni a vitában, elmondandó a saját véleményét, vitaindítóként.

Szakali elvtárs:

Az egyik megjegyzésem az, hogy ebben a feljegyzésben a DISZ felelőssége, nincs elég határozottsággal felvetve. A KV ülésen sokkal határozottabban és egyértelműen kell felvetni a Petőfi körrel kapcsolatban a mi felelősségünket. Ebből a feljegyzésből az derül ki, hogy inkább a párt a hibás.

A PB beszámolójának megfogalmazásával kapcsolatban a következő véleményem van. Olyan értelemben, ahogyan itt van, hogy a DISZ vezetése szemben áll a párttal - nem érték egyet. Nekem az a véleményem, hogy a DISZ vezetése az elmúlt időszakban - ebben a nehéz politikai helyzetben - a párt vezetésével, nem került szembe. Nem került szembe a legutóbbi KV ülésünkön, sőt a pártvezetés szilárdítása mellett foglalt állást. A Petőfi körrel kapcsolatos bírálat az IB felé természetesen helyes.

Hollós elvtárs: Molnár elvtárs volt az, aki mondta, hogy nem volt egységes kiállítás, mondja el ezzel kapcsolatban a véleményét.

Molnár elvtárs: Nem volt egység a határozat elfogadásánál. Kelen elvtárs nem értett egyet.

Kelen elvtárs: Nem mondtad el nyíltan a véleményed hűségnyilatkozatot tettél a párt mellett.

Molnár elvtárs: Én hűség nyilatkozatot nem tettem. Sajnos nagy hiba, hogy nem vezettek jegyzőkönyvet, mert abból kiderülne, mint mondtam.

Hollós elvtárs: Nem a jegyzőkönyvön van a hangsúly. Máskor sem vezetnek jegyzőkönyvet az elhangzott vitáról.

Szakali elvtárs: Vezetnek rendszeresen jegyzőkönyvet, ha szükséges átteszik, azonban ez nem az első és legfontosabb kérdés, bár helyes lett volna.

Molnár elvtárs:

Az egyik probléma, amit az IB-n felvettem, hogy véleményem szerint helyes lenne világosan tisztázni a párthatározattal kapcsolatban a DISZ álláspontját. Úgy éreztem, hogy nem foglaltunk állást. Nem hűségnyilatkozatról van szó, hanem Kelen elvtárs is fejtegette, ennek a határozatnak milyen súlyos hatása van az értelmiségi ifjúság között, milyen súlyos következményei lesznek. Erre én sem reagáltam.

Én a párthatározattal egyetértek, egyetérttem akkor is, de amilyen volt a hangulat, érezni lehetett azért, hogy nincs minden rendben a párthatározattal kapcsolatban. Ezt Kelen elvtárs mondta ki. Semmiféle reagálás nem történt a megjegyzésekre, amit Kelen vagy más elvtársak tettek.

Tegnap, amikor a Szakali elvtárral és a többi elvtársakkal beszélgettünk, megmondtam, hogy nagy örömmel fogadtam a legutóbbi határozatot. Kevés ilyen előremutató, politikai - a különböző társadalmi rétegekre kiterjedő - mély értelmű értékelést adó határozat van. A beszédben, ami a DISZ Intéző Bizottságát és a DISZ-t illeti a Petőfi körrel kapcsolatban helyes, egyetértek velem, a hibát ott követte el az IB, amikor a Petőfi kör vezetését kiengedte a kezéből.

A beszámolóban azzal a részével, hogy a DISZ-ben egyesek akarva-akaratlanul abban az irányban viszik, legalábbis vitték a munkát, hogy a DISZ harca eltávolodjon a párt harcától, s egyes elvtársoknál a polgári liberál-demokrata illúziók elemei jelentkeztek... nem érték egyet. Mikor erről Gosztovyi elvtárral beszélünk, akkor is felvettem, nem tudom kitől származik ez az információ.

Kelen elvtárs:

Nem tartom helyesnek Molnár elvtárs magatartását, ezt itt őszintén meg kell, hogy mondjam, hiszen választott szerv tagjai vagyunk és felelősséget kell éreznünk munkánk iránt. Molnár elvtárs nagyon sokszor nem látja a párt politikáját, sem a DISZ feladatait. Kevés önálló gondolata van, tolvaj-nyelven beszél. Jellemző példa ez arra, ami a párt határozata után itt kialakult.

A Petőfi körrel kapcsolatban: június 29-én Gosztovyi elvtárs és én az Intéző Bizottság megbízása alapján tárgyalást folytattunk Táncozzal. Ezen a beszélgetésen tudtuk meg, hogy tulajdonképpen kívül van dolgunk. Már a beszélgetés elején kijelentette, hogy csak kompromisszumos alapon hajlandó velünk tárgyalni. Mikor megkérdeztem tőle, hogy kicsoda kompromisszumos megegyezést akar, mikor egy pártunk vagyunk tagjai, azt válaszolta, hogy javaslatainkat „elvarátaival” meg kell beszélnie. Egész magatartása olyan volt, mint egy hadvezéré, aki győztes politikai csata után képviseli pártját. Úgy értékelte a Petőfi kör vitáját, mint egy új politikai párt zászlóbontását. Kifejtette: a párt ügyének előre vitelét az a bizonyos csoport abban látja, hogy Nagy Imre legyen a párt első titkára. Ebből leszűrhetjük, hogy Táncoz tudatosan támadja a pártot, frakcióval állunk szemben.

Ez a megállapítás volt jellemző az Intéző Bizottsági ülésre, nem amit Molnár elvtárs mond. Véleményem szerint ez jellemző Molnár elvtárs politikai érzéketlenségére. Mélységesen fel vagyok háborodva, hogy ilyen következtetéseket von le erről az ülésről.

Molnár elvtárs: Én úgy vettem fel a dolgot, hogy helyes lenne, ha az Intéző Bizottság összeülne, úgy láttam, hogy nincs minden rendben. Nem mindenki értelmezi helyesen a párt határozatát. Én erről semmiféle feljegyzést nem készítettem senkinek. Úgy néz itt ki, hogy én jelentettem, hogy mi történt az IB ülésen. Kelen elvtárs, ha az ember tesz egy kijelentést, azért vállalja is a felelősséget. - Hogy megismertem közelebbről Táncoz ügyét, ennek alapján még jobban meg vagyok győződve, hogy a párthatározat helyes volt, szükséges volt.

Gosztovyi elvtárs: Az IB üléssel kapcsolatban: véleményem szerint a vitában - és ezt tiszta lelkiismerettel mondhatom a párt előtt - egyetlen egy elvtárs sem állt szemben a párt határozatával. A vitát elsősorban az jellemezte, amit Kelen elvtárs és én elmondtam. Jó néhány elvtárs, én és mások is felvetették a párthatározattal kapcsolatban néhány problémát. Ez persze nem azt jelenti, hogy nem értettünk egyet a párt határozatával. A párt határozatával egyetértünk és magunkra nézve kötelezőnek tartjuk.

Arról volt szó, hogy érzésünk szerint nem eléggé segíti elő a jelenlegi helyzetben a két frontos harcot. Lényegében ezeket a kérdéseket 1-2 pontban érzékelteti. A vita ezekről és ilyen típusú kérdésekről folyt. Semmi esetre sem jelenti azt, hogy a párttal való szembenállás következett be. Volt vitánk Molnár elvtárral, aki úgy ítélte meg a helyzetet, hogy teljesen elégséges, amit a párt eddig tett.

A Petőfi körrel kapcsolatban: az IB felelősségének megállapítása természetesen jogos. Nem vettük észre, kik vannak a Petőfi kör vezetésében, ennek szükséges lett volna utánanézni. Ezért feltétlenül hibásak vagyunk. A KV ülésen azt kell elmondani, hogy ezért minket komoly felelősség terhel.

Nagy Tibor elvtárs:

Teljesen egyetértek Gosztovyi elvtárral. Semmi olyan kijelentés, megnyilvánulás nem volt, hogy az IB nem ért egyet a párt határozatával. A határozatot változtatlanul jónak és szükségesnek tartom.

Érzésem szerint a párthatározat nem eléggé veti fel, hogy milyen okai voltak a Petőfi körben végbement vitának, a párthatározat olyképpen veti fel, hogy egyedül az ellenséges elemek behatolása eredményezte Ezt. A mi hibánkat nem veti fel.

Molnár elvtárs magatartásában helytelennek tartom, hogy miért nem az IB ülésen vitakozott. Én Molnár elvtárs után szólaltam fel és ott is elmondtam a véleményemet, miért nem reagált a hozzászólásokra. Akkor Molnár elvtárs egyetértett, nem helyes, hogy véleményét később teszi szövé. Ezt pártszerűlennék tartom. A Petőfi körrel kapcsolatos kritika jogos és el kell ismerni. Még a filozófiai vita után sem láttuk helyesen a helyzetet, ebből nagyon komoly következtetést kell levonnunk. Nem láttuk azokat a veszélyeket, melyeket a viták köré csoportosuló elemek jelentettek a párt számára.

A bírálat másik részével én a magam részéről nem tudok egyetérteni, még abban az esetben sem, amit a Petőfi körrel kapcsolatban elkövettünk. Bármennyire is próbáltam elemezni az IB eddigi munkáját, ilyen pártellenességet nem tudtam benne felfedezni. Ennek a határozatnak az esetében is az IB véleménye egységes volt. Javasolom, hogy kérdezzék meg az elvtársaktól, mit értenek ez alatt. Milyen forrásokból származik ez az információ.

Turgonyi Júlia elvtársnő:

A bizonyos IB üléssel kapcsolatban: ezen az ülésen olyan kijelentés nem hangzott el, hogy valaki a párt határozatával nem ért egyet. Én ezt pontosan megfigyeltem, mert ennek alapján kellett utána szövegeznem az Intéző Bizottság határozatát. A párt előtt teljes nyugodtsággal mondom, hogy volt megjegyzés, az igaz pl. a tömegekben nagyobb volt a várakozás, meglepetés volt, hogy más kérdéseket nem említett, mint ezt az ügyet. A mostani határozat szerintem kielégíti ezt a várakozást.

Az IB vitája után döböntem rá, hogy tulajdonképpen mi történik nálunk. Akkor láttam, hogy frakciók csinálták velünk ezt. A mi felelősségünk abban van, hogy ezt előbb nem vettük észre. Molnár elvtárs felszólalása nem volt elemző az igaz, de mindenkinek joga van, hogy elmondja a véleményét, egyetért-e vagy sem. Nem szükséges többet mondani.

Hollós elvtárs nem akarta, hogy jegyzőkönyvet vezessenek, ez nem jelenti azt, hogy titkos ülést akartunk tartani. Ezen az ülésen jelen volt Csaba elvtárs és Varga elvtársnő is. Még egyszer azt tudom mondani, hogy a határozat körül volt vita, de semmiféle pártellenes nézet nem merült fel.

Szakali elvtárs személyével kapcsolatban is felvetnék egy dolgot, ami az igazsághoz tartozik. Amikor megjött Romániából, úgy nézett ki, hogy a vizsgáló-bíró szerepét tölti be, mintha nem bízna meg bennünk. Kezdte bagoztatni, hogy ebben az ügyben ki volt a hibás. Én is úgy látom, hogy Hollós elvtársat felelősség

terheli, mert ő ismerte legjobban Táncozt.

A párt határozatát a legutóbbi KV ülésről - a táborban olvastam, nagyon megdöbbentett. Szirmai elvtársnő meg is kérdezte tőlem, hogy mióta tart az IB-ben ez a pártellenes nézet, és én melyik csoporthoz tartozom. - Én a párt politikájáról megfelelő helyen, a párt vezetőinek - mondtam el a véleményemet. Szerintem ezt teljesen igazságosan, kommunista módrá mondtam el. -

Véleményem szerint a párthatározatnak ezzel a részével nem lehet egyetérteni, mert bármelyik IB ülésünkre visszagondolok - pártellenes nézet nem hangzott el.

Pécsi János elvtárs:

A Központi Vezetőség határozata feltétlenül alap arra, hogy jelentős mértékben, gyorsan továbbmenjünk. Mindenki nagyon várt már egy ilyen határozatot. Azt a megállapítást, hogy a DISZ elszakadt a párttól, én elsősorban az IB tagokra értelmezem, ebből az következik, hogy nem egységes a DISZ Intéző Bizottsága. Én már a II. Kongresszus óta rendszeresen részt veszek az Intéző Bizottság ülésein, ilyen nem tapasztaltam. A referátum első részéről egyetértek, a bírálat jogos. A második részével nem értek egyet, mert azon a bizonyos IB ülésen, a határozattal egyetértve, mindenki elmondta a véleményét és azt pártszerűen tette. Még csak azt szeretném megkérdezni, ha a Molnár elvtárs nem tájékoztatta a pártot, akkor a határozatnak ez a része, hogy született?

[Az I. B. egyes tagjai - pl. Szakali és Molnár e.-ak miért nem jártak el a Petőfi kör vitáira. - az objektív akadályokat kivéve.

Az I. B. ott lévő tagjai ahogyan tudták, védték a pártot (közbekezelésekkel). - kézírásos beszűrés]

Perjési László elvtárs:

Azon a bizonyos IB ülésen nem voltam itt, a vonaton olvastam a határozatot. Kovács elvtársától tudtam meg, hogy itthon komoly a helyzet. Az én munkaterületemen, ahol dolgozom, rendkívül eltelték a Petőfi körben történeteket. A párt határozatát, mint olyan határozatot említették, mely a legjobb időben jött. Mindannyiunk kötelessége, hogy ennek a párthatározatnak a szellemében fellépjünk mindenféle olyan jelenség ellen, mely a párt egysége ellen irányul. [Egyesek viszont nem értették egyet a határozattal, úgy értelmezték, - kézírással átírva] hogy „pofa be”. [Hasonlóan bírálták a határozatot a K. V. tagok tájékoztatóján is.] Hazai elvtárs [felszólalásával nem lehetett egyetérteni.] Megmondom őszintén, hogy Hollós elvtárs, aki ezt tartotta, lényegében ezeket a párthatározat ellen irányuló hangokat nem utasította vissza. Pedig többen azt is hangsúlyozták, hogy Tardost helytelen volt kizárni a pártból, esetleg Déryt még megértik.

Engem ez a dolog nagyon meglepett és érthetetlen volt számomra, hogy engedhettük, hogy a KV tagok között ilyen vélemény alakuljon ki. Véleményem szerint Szakali elvtársnak itt kellett volna lennie - hibát követett el -, hogy akkor vidékre utazott. Komolyabban kellene venni a KV tagok tájékoztatását.

Hogyan ítéljük meg a Petőfi körben a DISZ felelősségét? Nem értek egyet azzal, hogy a Petőfi körí viták átnyúltak a DISZ feje fölött. Ennél sokkal többről van szó. A DISZ Intéző Bizottsága létrehozott egy fontos fórumot, az értelmiségi ifjúság közötti munka megjavítására, de kiengedtük a kezünk közül. Egyetlen egy alkalommal nem került a Petőfi kör kérdése ülés elé, egyes személyek foglalkoztak vele. Elsősorban itt az Intéző Bizottság felelősségét kell felvetni. Szégyen a DISZ-re nézve, hogy ilyen eset előfordulhatott a DISZ neve alatt.

A Táncoz kérdését illetően: én már régen ismerem őt, mindig egy zavaros fejű [értelmiséginek - kézírással átírva] tartottam, régen mikor lejött hozzánk a megyébe, akkor sem viselkedett megfelelően, különböző elméletei voltak, véleményem szerint ollóH

Hollós elvtársnak is legalább így, ha nem jobban kell ismerni őt, hibásak vagyunk abban, hogy erről nem tájékoztattuk az IB.-t.

Hollós elvtárs

A KV ülés beszámolója nagyon megnyugtató. Végre az elmúlt hónapok nagyon nehéz munkája után, ebben a beszámolóban látom, hogy egy olyan politikát alakított ki a párt KV, amely lehetővé teszi a kommunisták számára a kétfrontos harcot. Eddig milyen körülmények között folytattuk a harcot? Elszigetelve a tömegektől. Mióta részt veszek a mozgalomban, ilyen helyzet még nem volt pártunkban, mert olyan politikára volt szükség, hogy meghatározzuk helyes harcunkat a párt ügyéért.

A Petőfi körrel kapcsolatos kritikával egyetértek, elsősorban én követtem el hibát. Az nem vitás, hogy nagyon sok pozitív dolog volt a Petőfi körben, azonban látni kell, hogy miben volt az én hibám, miben követtük el ezeket a hibákat. Nem vettem észre, hogy nyílt ellenséges frakcióval állunk szemben, nem láttam, hogy Táncoznak ebben mennyiben van szerepe. Csak gyanakodtunk bizonyos dolgokra. Ebből adódott a vita szervezett előkészítése, nem tudtuk a vitát úgy megszervezni, hogy elkerültek volna, ami ott történt.

A bírálat másik részével, ami a DISZ vezetését illeti, a magam részéről nem értek egyet. Többször elmondtuk véleményünket, megjegyzéseinket egy-egy kérdéssel az igaz, de - véleményem szerint - pártszerű keretek között. Beszéltünk Ács elvtárral, Egri elvtárral és legutóbb Kovács elvtárral, és azt is kértük, hogy a PB 1-2 tagja majd beszéljessen el velünk.

Helytelennek tartom Molnár elvtárs magatartását, hogy az ilyen megbeszéléseken nem mondja el a véleményét, sem, amikor itt volt az Ács elvtárs, sem, amikor Hegedűs elvtársnál voltunk. Mikor mi elmondtuk, hogy az ifjúság egyes részeiben nyugtalanság tapasztalható, te megállapítottad Molnár elvtárs, hogy ilyen nincs. Én szerintem helytelenül ítélted meg a dolgot. Jellemző az is, hogy az IB vitájában [az értelmiségiekkel kapcsolatos napirendeknél - kézírásos betoldás] soha nem vitakozol. Egyetlen egyszer nem voltál ott az írókkal folytatott vitán. Megalkuvó magatartást látok nálad. Amikor a vitában még éles a helyzet, nincs elfogadva a javaslat - akkor hallgatsz, csak ha kialakultak a vélemények, akkor mondd el egyetértő, vagy ellenző véleményed. Ezt nem tartom helyes, pártszerű magatartásnak.

Csatár Imre elvtárs:

Nem voltam itt ezen a bizonyos IB ülésen, de mint párttag, az IB egyik részvevője mondhatom, hogy a párttagoknak nemcsak joga, de kötelessége a véleményét őszintén megmondani. - Ebből a szempontból jó volt a mi KV ülésünk. Igazolnak bennünket az események. Az akkori visszás helyzethez hozzájárult az, hogy a Politikai Bizottság nem állt az élére a feladatoknak. Gerő elvtárs beszámolója ezt igazolja.

Mi nagyon sokat hivatkozunk az utóbbi időkben Leninre, szinte kezd „divattá” válni -kézírásos betoldás]. Az ő írásaiból világosan kiderül, hogy hogyan és milyen körülmények között lehet bírálni a határozatokat. Ilyen vezető testületnek kötelessége is, hogy segítsen abban, hogy a párt minél jobb határozatot hozzon.

Koós Béla elvtárs:

Véleményem szerint pártszerű módon zajlott le az az Intéző Bizottsági ülés. Egyhangú vélemény az volt, hogy az ellenséges elemeket el kell határolni. Én a párt határozatról vitakoztam Földvári elvtárral is, később ő is egyetértett velem. -
Én sem értek egyet a PB bírálatának második részével.

Molnár elvtárs:

Véleményem szerint az IB akkor helyes határozatot hozott. A végleges megszövegezésben én is részt vettem.

Én úgy éreztem akkor, hogy Kelen elvtárs nem tud meggyőzni. Ez volt az egyik dolog, amiért azt javasoltam, hogy az IB üljön le és vitassuk meg ezt a kérdést. Helytelen volt, hogy akkor én nem vitakoztam. -

Amikor olvastam a legutóbbi határozatot, elhűlt bennem a vér, egyszerűen nem értettem, hogyan került ez a határozatba, mert még az IB ülése után sem lehet azt állítani, hogy pártellenes nézet alakult ki. Ezzel a megállapítással én sem értek egyet.

Szakali elvtárs:

Véleményem szerint ezt a kérdést még ne zárjuk le, beszéljük a párt határozatáról az IB tagokkal. A Petőfi kör kérdésében messzemenő következtetést kell levonni, mert a határozat megfogalmazása, elsősorban a Petőfi körrel kapcsolatos DISZ magatartásra vonatkozik. Néhány kérdésben engem ért kritika. Ezekre még visszatérek, azonban nem tudok azzal egyetérteni, amit Turgyoni elvtársnő mondott, hogy a vizsgáló bíró szerepét töltöttem be. Ez nem állja meg a helyét. - Világosan akartam látni a helyzetet. Elovastam a jegyzőkönyvet, igyekeztem tájékozódni ebben a dologban. Azt hiszem, kötelességem, hogy tudjam milyen események történtek távollétem ideje alatt, ezt nemcsak nekem, de mindenkinek meg kellene tenni, [az én helyemben. - kézírásos betoldás]

Táncoz ügyének lezárását nagyon rövid időn belül meg kell oldani. A következőket javaslom: - tekintettel arra, hogy a pártnak az a véleménye, hogy Táncozzal mi foglalkozzunk

1.) Váltuk le funkciójából, a párt szervezete vonja felelősségre, zárják ki a pártból is.

2.) Helyes lenne a Komszomol vezetőivel beszélgetést folytatni. E kérésünket felvetettük a pártban, az elvtársak egyetértenek vele. Azonban írásban is át kell küldeni. A delegáció összetételére vonatkozóan: - javaslom, hogy Gosztonyi János, Turgyoni Júlia, Perjési László és Szakali József - menjem ki. Ott-tartózkodási idő 2-3 nap legyen.

Gosztonyi János: javaslom, hogy Nagy Tibor elvtárs menjen helyettem. (A javaslattal az IB tagjai egyetértettek.

A delegációt bízom meg az Intéző Bizottság, hogy hívjon meg egy 2-3 főből álló Komszomol delegációt ebben az évben is.

3.) Az Intéző Bizottság Gosztonyi elvtárs javaslatára elfogadja, hogy a mohácsi táborba a következő turnusban leányok is menjenek.

Jelzet: PIL 287. f. 1080. ő. e. Eredeti.

„Munkáslevelek” az Irodalmi Újság szerkesztőségének

1956. júl. 2.

T.
„Irodalmi Újság” Szerkesztőségének

Budapest,
VI., Gorkij fasor 10.

A legnagyobb megdöbbenéssel és felháborodással hallottam a Petőfi körben elhangzottakról. Jó magam [áthúзва, olvashatatlan] és velem együtt a dolgozók osztatlan örömmel fogadták a XX. Pártkongresszus határozatát és azt, hogy a kongresszus szellemében Pártunk Központi Vezetősége és a Kormány sokkal inkább, mint eddig biztosítja a szocialista törvényességet, igényli véleményünket. Úgy gondolom, azonban, hogy a mi véleményünk nem lehet helyes, ha vakon elme gyünk az eredmények mellett, csak a hibákat látjuk, mert így csak téves konzekvenciákat vonhatunk le. Aki csak a hibát látja, sikamlós talajra lép, olyan talajra, amely elszakad és távol áll az élettől, a mindennapi munkától. Az ilyen szemlélet a meglévő hibákat sem tudja súlyuknak megfelelően felfogni, hanem azt sokkal sötétebben, felnagyítva látja. Mi dolgozók is látunk és tudunk több hibáról, de nem vagyunk vakok eredményeink láttán és pont erre az eredményekre támaszkodva elsősorban és ez mellett a hibákat kijavítva akarunk továbbmenni.

Nem szeretjük, ha a mi társadalmunkat, munkánkat vagy Pártunkat kívülről, mint előkelő idegenek bírálják. Mi azt szeretnénk, ha írónk, mint ennek a társadalomnak aktív részesei nyúlának életünk kérdéseihez. Nem tagadjuk, hogy már vannak ilyenek, nem is kevés számban, de ami a Petőfi körben elhangzott, az szembe[n]állás nemcsak Pártunk politikájával, hanem a dolgozó magyar néppel is. Mi nem kérünk Nagy Imre féle politikából és nem kérünk olyan politikai állásfoglalásból sem, amely a hibákon való csámcsogáson kívül nem építő és nem előre mutat. Tévednek azok, akik azt hiszik, hogy most a bírálat és vélemény hangoztatásának sokkal nagyobb lehetősége szabadon felhasználható, szinte ellenséges platform hangoztatására.

A dolgozók joggal elvárják, hogy írónk ilyen szellemben bíráljanak és kritizáljanak és a mi életünk jó oldalait megírva vigyék tovább a mindennapi szépet és jót, hogy ez általánosítható legyen, hibákra pedig úgy mutassanak rá, hogy az építő, jó szándékú legyen.

Levelem nem igényli a Petőfi Körben elhangzottakkal való elméleti vitát, tán képzettségem sem megfelelő erre, csak érzelmeimet a dolgozók hangulatát kívántam közölni, úgy gondolom van benne megszívlelni való.

Budapest, 1956. június 30.

Eltársi üdvözléssel:
Rózsavölgyi József
a Telefongyár sztahanovista
dolgozója

1956. júl. 4.

*

Irodalmi Újság Szerkesztőségének

Budapest,
VI. Gorkij fasor 10. 1. em.

Vállalatunk MDP alapszervezetét a mai nap folyamán több dolgozó, akik különböző beosztásokban dolgoznak vállalatunknál, azzal a kéréssel keresték fel, hogy a Központi Vezetőség június 30.-i határozatát röpgyűléseken értékeljük ki és beszéljük meg az ezzel kapcsolatos további feladatainkat.

A röpgyűlés résztvevői az alábbi határozatot hozták:

Mi, a Villamos Állomásszerelő Vállalat dolgozói megdöbbenéssel vettünk tudomást arról, hogy a Petőfi Körben utoljára lezajlott vitaesten mennyire elferdült nézetek merültek fel. Mi úgy látjuk, hogy a XX. Kongresszus után az egész világon - nálunk Magyarországon is - óriási mértékben kifejlődött a szabad vitaszellem, amivel a pártunk is egyetért, helyesli, éppen ezért adott lehetőséget arra, hogy a dolgozók a legszélesebb demokratikus alapon szabadon, bátran hozzák nyilvánosságra nézeteiket, azokkal a hibákkal szemben, melyek a népi demokratikus rendszerünk építésében előfordulnak.

Mi műszaki, adminisztratív, fizikai dolgozók értesültünk arról, hogy olyan felszólalások is történtek a fent nevezett vitaesten, hogy a Központi Vezetőség jelen tagjai nem megfelelőek és egyes személyek véleménye szerint újakat kívánnak beállítani helyükbe.

Ezek a felszólalások azt mutatják, hogy egyes személyek félreértelmezik a szabad bírálat jogát, és ennek leple alatt romboló kritikát alkalmaznak pártunk vezetői és pártunk politikája ellen.

Mi ezeket a nézeteket teljes egészében visszautasítjuk s megállapítjuk, hogy az Irodalmi Újság szerkesztősége ezen nézeteket újságja hasábjain még meg is erősíti és egyben tápot ad arra, hogy ezek még tovább terjedjenek.

Mi ügylátjuk[!], hogy az Irodalmi Újság szerkesztősége szembehelyezkedik pártunk helyes politikájának irányvonalával és elfelejti azokat az eredményeket, melyeket a magyar munkásosztály a párt vezetésével a felszabadulás óta elért. Ugyanakkor helyt ad egyes dolgozók neve alatt megjelenő olyan cikkeknek, amelyek izgató hatást váltanak ki és a tényeknek nem felelnek meg, mert szerintünk azokat az újságíró saját tolla formálta át. Például: Kiss Béla megszólalásával azt közlik, hogy nevezett „napról napra többet dolgozik, patakokban folyik róla a víz, ruhája fehér, mint egy alföldi szikes pusztaság, amelyet kiver a só, holnap még többet fog dolgozni és még fehérebb lesz [!] a ruhája...”

Ezzel a megállapítással a cikk a magyar munkást úgy tünteti fel, mintha szocialista társadalmunk azt követelné meg, hogy a munkás rabszolga módjára dolgozzon, és tegye tönkre egészségét.

Ezt megcáfolja a párt és az M[iniszter]T[anács] határozata, amely a munkaidő csökkentését szabályozza, valamint a dolgozók egészségének védelmét helyezi előtérbe.

Ismételten tiltakozásunkat juttatjuk kifejezésre az Irodalmi Újság ilyen irányú tevékenysége ellen és kérjük, hogy a jövőben hasábjaikon keresztül arra törekedjenek, hogy ne gyengítsék, hanem minél jobban erősítsék a tömegekkel való kapcsolat elmélyítését.

Budapest, 1956. július hó 2-án.

a Villamos Állomásszerelő Vállalat
dolgozói nevében:

(:Kriszháber Ákos:)
okl. mérnök

(:Galambos György:)
főoszt. vezető

(:Sándor László:)
technikus

(:Nagy Zsigmond:)
lakatos
„Szakma kiváló dolgozója”

(:Gódor Jánosné:)
gépírónök

(:Kurucz Ferenc:)
tervező mérnök

*

FELADÓ:
XIV. Fűrés u. 106.

BUDAPEST 1427 70/69 30 1240

Cím:
IRODALMI ÚJSAAG
SZERKESZTOESEGENEK 6
GOKIJFASOR 10 BP =

FELVETTE 144
Munkahely, hivataltól, hó és nap, óra, perc
M 1522

KEDVES IRODALMI ÚJSAAG SZERKESZTOESEGE MI A KOEZPONTI SZERSZAMGYAAR TMK UEZEMENEK DOLGOZOI NEM ERTUENK EGYET TARDOS ES DERI TIBOR IRONAK A PETOEFI KOERBEN ELHANGZOTT FELSZOLALAASAAVAL ES NEM AZONOSITJUK MAGUNKAT AZ IRODALMI ÚJSAAGBAN FOLYO HO 29 EN LEKOEZOELT KET MUNKAASLEVEL HANGJAAVAL SZERINTUENK EZ SEMMI MAAS MINT A VALOSAAG ELFERDITese ES A BECSUELETES DOLGOZOK FELREVEZETESERE IRAANYULO PROPAGANDA = KISS JOZSEF SZALMA LAJOS NIKA JAANOS TMK UEZEM

DOLGOZOI

[19]56 JUN30 21 30
[19]56 JUN30 17 30

*

IRODALMI ÚJSÁG
SZERKESZTŐSÉGE
BUDAPEST VI. Gorkij-fasor 10.
Telefon: 428-305. 425-545

Budapest 1956. júl. 3.

Táviratot kaptunk a Központi Szerszámgépgyár három dolgozójának aláírásával. Tiltakoznak a Petőfi-kör vitáin elhangzottak ellen és az Irodalmi Újságban megjelent néhány munkáslevél hangja ellen.

A szerkesztőség megbízásából ma reggel kimentem a Szerszámgépgyárba és beszélgettem a távirat két aláírójával s rajtuk kívül Hajduhegyi Antal üzemi csúcstítkárral és Abonyi Lajos agitprop titkárral. A távirat harmadik aláírója, Nika elvtárs éjjeli műszakon dolgozik, nem volt az üzemben.

A két aláíró Szalma Lajos és Kis József alapszervi pártvezetőségi tag. A Petőfi-kör vitáin egyikük se volt ott, nem is beszéltek olyan emberrel, aki ott lett volna. A viták híre eljutott az üzembe, beszéltek róla az emberek.

Szalma és Kis elvtárs információt kapott a vitáról. Abonyi Lajos agitprop titkár informálta őket. Abonyi elvtárs is kapott információt, nem tudom kitől. A pártirodán, ahol beszélgettünk, ott volt az irodalmi újság néhány száma, az, amelyikben a Gergely cikk van s a legtöbb, amelyikben a munkáslevelek vannak.

Abonyi agitprop titkár egyoldalúan és tendenciózusan informálták a Petőfi-kör vitájáról. Déry például - szerinte - azt mondta volna a vitán, hogy most a sánta kutyák uralkodnak, azután meg a sánta szamarak jönnek. Ezt Szalma elvtárs már úgy fogalmazta meg: nem lehet igaza annak, aki teljes egészében elítéli a mai generációt, de elítéli a jövő generációt is. „Nem lehet azt mondani, az apád is gazember volt, te is az vagy, a fiad is az lesz.” Kis elvtárs és Szalma elvtárs veszélyesnek tartja az Irodalmi Újságban megjelent munkáslevelek hangját. Egyrészt azért, mert az Amerika Hangja mondatokat vehet ki belőlük és így sokan megtudják. Mert újságot kevesen olvasnak. Ők ketten se olvassák rendszeresen az Irodalmi Újságot.

Másrészt veszélyes ez a hang azért, mert „ha néhány nagyhangú látja, hogy így lehet beszélni, akkor kinyitja a száját és a munkások többsége megy utánuk.

Vannak olyan kérdések, mint a bérkérdés, amelyekben maguk mellé tudnák állítani az embereket.”

„Borzasztó nehéz lenne itt politikai munkát végezni, ha ezt hagynánk” - mondta Hajduhegyi elvtárs.

„Én Gergely Sándor elvtárral értek egyet” - mondta Abonyi agitprop titkár. - Olvasta a műveit? - Olvastam sok könyvét. - Például melyiket, melyik tetszett az elvtársnak? - Címre most nem emlékszem.

Hajduhegyi Antal, a csúcstítkár is csak információt hallott a Petőfi-kör vitájáról, azt sem valami alaposan, mert a beszélgetés közben többször megjegyezte, hogy helytelen, amit Déry meg Darvas mondott a vitán. Nyilván Tardos helyett mondott Darvast.

„A munkások között gyorsan elterjednek az ilyen viták, meg cikkek hírei. És ha mi nem mutatunk gyorsan erőt, nem szállunk szembe mindjárt erőlesen, akkor elkezdene hangoskodni.” - mondta Hajduhegyi Antal elvtárs.

A beszélgetés folyamán különben hangoztatták, hogy nyílt, egyértelmű szóra van szükség, panaszkodtak, hogy kevés a tájékoztatás, egyes dolgokat mi csak egy hét múlva tudunk meg újságjainkból, akkor, amikor már az egész város beszél róla és vissza-visszatértek a „nehéz helyzetre”, mely amiatt alakult ki, hogy a munkásokat a durván kimondott sérelmek, követelések félre tudják vezetni.

Budapest, 1956. júl. 3.
Sipos Gyula sk

Jelzet: ÁBTL V-150300/2. A dokumentumok eredeti, aláírt példányok.

Levél Tánczos Gábornak

Kovács István elvtársnak

Kovács elvtárs!

Tegnap véletlenül kezünkbe került egy levél, amelyet Tánczos Gáborhoz, a Petőfi-kör titkárához intéztek.

A levélből úgy gondolom, világos egy szervezett frakció létezése. A levélben említett kongresszus a Debrecenben most folyó Élettani Konferencia, s lehetséges, hogy intézkedésre van szükség.

Amennyiben az ügy továbbgöngyöltése érdekében a levelet el kell juttatni a címzetthez, úgy ezt minden feltűnés nélkül lehetséges a mai nap folyamán.

Göneyei Antal s.k.

*

Szigorúan bizalmas!
Készült: 14 példányban.
..... sz. példány.

Kedves Tánczos elvtárs!

Választ kértél az orvos vitára vonatkozóan. Véleményünk szerint nem fenyeget egy százaléknyi veszély sem, hogy a Petőfi-kör működését elítélő határozat születhessen. Ellenforradalmi hangú megnyilvánulásoknak sincs veszélye. Mégis esetleg problematikus a vita megtartása július végén, az időpont miatt. Meg kell néznünk, hogy az általunk mozgósított elvtársak milyen százalékban fognak Pesten tartózkodni. Ez most Debrecenben, ahol együtt vannak a számottevők, kiderül. Erről értesítést fogsz kapni tőlünk onnan.

Elejtették a kongresszusi megnyilvánulást a Sántha ügyben, vagy más hasonló kérdésben, mert a professzorok túlnyomó része megijedt és félt volna az ügy sikere. Valószínű elhárítanak azzal, hogy ez egy „tudományos és nem politikai testület” stb. Ezért más formát próbálnak. Ha a megyei pártbizottság hajlandó, akkor egy este Kossuth-köri vitát rendeznénk. Ha nem, akkor szűkebb-orvoskörben az orvos vita címén találkozást szerveznek a debrecenieikkel. Körülbelül ezekkel indultak el, egy vonaton utaznak, sok függ majd az ottani helyzettől. Juhással többen beszéltek és az egész úton gyűrni fogják. Ingadozik, de már teljesen kiábrándult a vezetést illetően.

Pataky helyett javaslatot fognak küldeni, míg ő Csehszlovákiában van. Prágai a legradikálisabban és leghatározottabban képviseli a Petőfi kör vonalát. A sajtóvitán különben ők kezdték bekiáltani a Nagy Imrével kapcsolatos kérdéseket.

Az orvosegyetemi pártaktíván a határozat körüli vita során 1 közismert fődogmatikusan kívül (Paulik Györgyné valamennyien a legélesebben a Petőfi kör szellemében foglaltak állást. „Úgy látszott” a Pártbizottság titkárait is sikerült meggyőzni (rendkívül kétséges, de nem kizárt) dr. Farkast Istvánt.

Az elvtársak között elterjedt a hír arról, hogy megpróbálták titeket önbírálatra bírni. Mindenki nagyon büszke rátok, hogy nem tettétek meg. Az a vélemény, hogy ezt még a Petőfi kör feladása esetén sem szabad, taktikából sem, mert nem használhatjuk az ő módszereiket. Ez feltehetően existenciális kérdés is néhányatok számára, és ha naivan hangzik is, de segítünk valamennyien, ha más megoldás nincs és elveszítitek az állásokat.

Különböen hangulatilag semmi meghátrálás nincs, figyeljétek a beérkező belépési nyilatkozatokat, a honvédervosok nagy része is velünk van.

VII. 4.

Üdvözöl
Kálmán Éva

Jelzet: MOL M-KS 276. f. 61. cs. 813. ó. e. Másolat

Jelentés egyes üzemek hangulatáról

MDP Központi Vezetőség
Párt és Tömegszervezetek Osztálya

Szigorúan bizalmas!
Készült 17 pl.-ban

Tájékoztató feljegyzés
a dolgozók véleményéről a pozsnai esemény és a „Petőfi körben lezajlott vitával kapcsolatban

Készült: a Budapesti Pártbizottság információs jelentése, Győr, Komárom, Heves, Pest megye telefonjelentése és néhány budapesti üzemben - MÁVAG, Ganz, Rákosi Mátyás Művek, Klement Gottwald, TÁKI - szerzett személyes tapasztalat alapján.)

A pozsnai eseményekkel kapcsolatos vélemények

A dolgozók egyöntetűen, határozottan elítélték a pozsnai provokációt. Szinte egyértelmű volt az állásfoglalás, hogy harcolni kell a gazdasági és politikai életünkben a hibák kijavításáért, de el kell utasítani minden olyan kísérletet, ami a pozsnai provokációhoz hasonló eseményhez vezethetne. Az üzemi dolgozók között vannak, akik azt állítják, hogy nálunk a dolgozók valamivel jobb körülmények között élnek, ezért a pozsnai esemény nem fordulhat elő. Azonban mindenütt szükségesnek tartják, hogy a párt és a kormány továbbra is határozott intézkedéseket hozzon a munkások életszínvonalának emelése érdekében. Egyes dolgozók viszont azt mondták, hogy ez figyelmeztetés kell hogy legyen számunkra is, mert nálunk is megvan a talaja annak, hogy hasonló megtörténjen.

Sokan a provokáció okait találgatják. Általános vélemény, hogy az emigrációból hazatért elemeknek fő szerepük volt ebben. Úgy látják, hogy az ellenséges elemek túl nagy engedményeket kapnak. Ebben a forradalmi éberség bizonyos fokú eltompulását is látják. Nálunk is látnak ilyen gyengeségeket. Pl.: a Kőbányai Textilgyárban felmerült, hogy ideje lenne tisztázni az osztályharc elvi kérdéseit, mert véleményünk szerint túlzásba visszük a deklaszszált elemek védelmezését és háttérbe szorítjuk a kommunistákat. A X. kerületben több dolgozó helyteleníti a külföldről hazatért magyarokkal való bánásmódot. Egyetértenek azzal, hogy hazajöttek, de sokallják, amit a kormány nyújtott nekik. „Jó, hogy nem kell bocsánatot kérni tőlük - mondják, és kérdik - vajon a kormány nem gondol-e arra, hogy ezek az emberek az imperialisták ügynökei is lehetnek és megbízással jöhettek haza?” A Kőbányai Gyógyszergyárban [Richter Gedeon Rt.] az ellen tiltakoztak, hogy Galyatetőn a papok konferenciáznak és emiatt erre az időre nem tudnak dolgozókat beutalni.

Többen azon is problémáznak, hogy a dolgozók hogyan jutottak fegyverhez. A TÁKI-ban az a hír terjedt el, hogy a munkások a fegyvert a hozzájuk csatlakozó rendőröktől és katonáktól kapták. Az RM. Kerékpárgyárban [Schwinn Csepel] azon vitatkoznak, hogy az államvédelmi szervek miért lőttek a tüntetőkre. Másutt elhangzott, hogy a rendőrség soraiban is a nép fiai vannak, hogyan lőhettek a tüntetőkre.

Sokat foglalkoznak a dolgozók azzal, hogy az ellenséges elemek provokációja azért volt lehetséges, mert a dolgozóknak voltak jogos sérelmeik a bérezés terén. Ilyen vélemények vannak Komárom megyében, az építőiparban és a Bányagépgyárban, valamint más üzemekben. Pest megyében a szentendrei járásban egyes munkások arról beszélnek, hogy nincsenek megelégedve a helyzettel és azt mondják, „úgy látszik nálunk is tenni kellene valamit, hogy megváltozzon a munkások helyzete”. Győr megyében egyes dolgozók azt a véleményüket fejezték ki, hogy a magyar kormánynak hathatósabb intézkedéseket kell tenni abban az irányban, hogy az alacsonyabb fizetésű dolgozók bérét rendezze, mert az ellenséges propaganda ezt is kihasználja. Nógrádkövesdi állami gazdaságban egyesek kijelentették, hogy nekünk is béremelést kellene követelnünk. Az RM. Szerszámgépgyár tengelypersely részleg dolgozói (sztergályosok) 1956. július 2-án reggel bérkövetelések miatt léáltak. Az üzemi pártbizottság és az üzem vezetőinek közbelépésére dolgozni kezdtek, azonban közülük 8 dolgozó kérte azonnali kilépését. Amikor a pártbizottság és az üzem vezetői velük beszélgettek 5 elalált a kilépési szándékától, 3 továbbra is ki akart lépni, bár ezek 10-15 éve az üzemben dolgoznak.

Az üzemi dolgozók véleménye üzemenként és üzemeken belül változik aszerint, hogy milyen az üzemben a kereseti lehetőség. Pl. Veszprém megye Fémfeldolgozó (volt hadiüzem) dolgozói 2-300 Ft-ot tudnak csak keresni, mert az üzem nem kap rendelést. Ezért kifogásolják, hogy az illetékes szervek nem intézkednek, azt kéri, hogy szüntessék meg vagy lassák el munkával az üzemet.

Az értelmiség egy szűkebb rétegében és a kispolgári körökben attól tartanak, hogy a pozsnai provokáció és a Petőfi kör vitájának hatására esetleg olyan intézkedéseket hoz a párt, amely a XX. kongresszus után kialakult pozitív demokratizmust torzíja és helytelenül korlátozza.

Többen kérték, hogy a magyar sajtó részletesebben tájékoztasson, hogy a különböző híreszteléseket határozottan vissza tudják utasítani. Helyeselnék, ha a pozsnai eseményekről elemző értékelések jelennének meg, hogy ne az ellenséges híresztelések befolyása érvényesüljön.

A „Petőfi kör” vitájáról és az ezzel kapcsolatos K. V. határozat visszhangjáról

A munkások többsége helyesen reagált az eseményekre. Hangoztatták, hogy a hibák ellen továbbra is fel kell lépni, biztosítani kell továbbra is a fórumot, a vélemények szabad nyilvánítására, de azt kívánják, hogy ezek a párt vezetésével és irányításával, a munkások részvételével történjenek. A MÁVAG-ban, az RM Kerékpárgyárban, a Ganz Vagonban, a Budai járásban elmondják a dolgozók, hogy helytelenítik, hogy a párt megengedte egyes meggondolatlan embereknek, hogy ilyen plénüm előtt lehetőségük legyen arra, hogy a párt vezetőit különböző módon rágalmazzák. Helyeslik, ha egyes kérdéseket megvitát a párt azokkal, akikre ez vonatkozik. A dolgozók javasolták: tartsanak munkásgyűléseket és az üzem dolgozói együttesen tiltakozzanak a DÍSZ Petőfi körében elhangzott elvtelen vita, illetve ellenséges megnyilvánulások ellen. (Komárom megyében a II. számú Bánhidai Erőműben, a MÁVAG Mozdonygyárban, a Gh. Dej. Hajógyárban [a rendszerváltásig öbudai Hajógyár].) A dolgozók sok helyen bírálják a Szabad Nép 1956. június 24-i számában megjelent „A szellem szabadsága [napvilága]” című cikket. Komárom megyében az Újtelepi Gépüzemben kijelentették, hogy a Szabad Nép szerkesztősége nem úgy kezeli a lapot, mint a munkásosztály fegyverét, mert különben az ilyen cikket nem közölte volna.

A budapesti és a megyei üzemi dolgozók többsége csak a KV határozatában értesült a Petőfi körben elhangzott vitáról és ezért a munkások elég számottevő része nem is érte meg teljes egészében a KV határozatát, mert nem ismeri eléggé a határozat előzményeit. A funkcionáriusok közül többen hasonlóan kifogásolták, hogy őket a határozat előtt a Petőfi kör eseményeiről nem informálták és így váratlanul érte őket a dolgozók kérdései. Pl. a Klement Gottwald Készülékgyár alapszervezeti titkára és a TÁKI pártbizottság titkára elmondotta, hogy „A Központi Vezetőség azt kívánja, hogy fenntartás nélkül csatlakozzunk a Központi Vezetőség mögé és támogassuk a párt politikáját. A múltban ezt tettük fenntartás és gondolkodás nélkül, bízva a párt politikájában ezt elfogadtuk. Az előző évek néhány súlyos hibája azt eredményezte, hogy az emberek egyre inkább gondolkodni kezdenek a cselekedetek felett és világosan akarnak látni minden kérdésben. A pártban fejelemnek kell lenni, vasfejelemnek, de vakfejelemet nem lehet követelni.” Kijelentették továbbá, hogy ők és a párttagság továbbra is feltétlenül követi a Központi Vezetőséget, helyesli a párt politikáját, akkor, ha megfelelő tájékoztatást kap, tudja miről van szó. Az üzemekben rémhírek tömege kering. A funkcionáriusok megfelelő tájékoztatás hiányában - beleértve a keddi Szabad Nép vezércikkét - nem tudnak több konkrét kérdésre választ adni. Pl. helyeselnék, ha elvileg megmagyaráznák, hogy a Déry, Tardos stb. felszólalásokban mik voltak azok a nézetek, melyek a párt ellen, a népi demokrácia ellen irányultak.

Azokban az üzemekben, ahonnan egyes dolgozók a Petőfi Kör vitáján részt vettek, a KV határozata előtt is tudomást szereztek az ott elhangzottokról. Pl. a Budakalászi Textilművekből 12-en vettek részt a vitán. Ezek a résztvevők pozitívan értékelik a vitát, csak egy dolgot ítélnék el, a Tardos hozzászólásában, hogy „a 48-as ifjúságot váltsa fel az 1956-os ifjúság”. Ebben az üzemben a hangulat különben sem jó. A dolgozók arról beszélnek, hogy könnyű a Központi Vezetőség tagjainak, mert azoknak megvan a magas fizetésük, emellett külön üzletben vásárolnak, de jöjjenek ide és mutassák meg, hogyan lehet 800 Ft-os fizetésből 4 gyermekkel megélni. A Ganz Árammérő Vállalatnál a Petőfi kör vitájának hatására kialakult a munkások között egy olyan nézet, hogy nálunk miért nincs sztrájk. Ezekben a helyeken a Petőfi körön résztvevők helytelen irányba kezdték tájékoztatni a dolgozókat. Pl. Pest megyében elterjesztették, hogy a tisztai házban zavargás

volt. Az újságírók között elterjedt, hogy Nemes Györgyöt a felszólalása miatt leváltották. Déry-t és Tardost letartóztatták. Arról beszélnek, hogy a X. kerületben összegyűjtötték azoknak az elvtársaknak a neveit, akik a Petőfi kör vitáján részt vettek. Vannak olyan hangok, hogy a Petőfi kör vitája a magyar Poznán ideológiai előkészítése volt.

Egyes helyeken tapasztalható az egyet nem értés a Központi Vezetőség határozatával. Ez elsősorban értelmiségi területen mutatkozik, de előfordul üzemekben is. A Rádiónál többen pl. olyan tendenciát látnak, amely a vélemény nyilvánítást vissza akarja szorítani. Olyan kijelentés is elhangzott, hogy mint párttag alávetem magam a párt határozatának, de megvan az egyéni véleményem. A Filmgyárban Bacsó elvtárs (dramaturg) véleménye szerint nemcsak ő, hanem a művészek általában nem értenek egyet a Központi Vezetőség határozatával, mert a Petőfi kör vitája nem vetette fel annak szükségességét, hogy a Központi Vezetőség ilyen határozatot hozzon. A Középgépipari Technológiai alapszerv taggyűlésén az ÜB. Elnök felszólalásának hatására egy párttag javasolta, hogy a taggyűlés fejezze ki bizalmatlanságát a Központi Vezetőség iránt. A tagság többsége ezt elvetette. A VI. kerületi pártbizottság úgy értékeli, hogy a kulturális és külkereskedelmi pártszervezetekben romlott a hangulat a Központi Vezetőség határozata után. A Korányi szanatóriumban az a vélemény, hogy a határozat általános, nem teszi világosabbá a kérdéseket. A Közgazdasági Tudományos Intézetben, a VI. kerületi Tanácsnál, az Országos Terhivatalban elhangzottak olyan nézetek, hogy a határozat csak a negatív jelenségeket mutatja meg és a XX. kongresszus előtti helyzetet állítja vissza.

Budapest, 1956. július 12.

Közből József s. k.

Jelzet: MOL 276. f. 61/821 ó. e. Eredeti, Közből József az MDP KV osztályvezetője által aláírt példány

A DISZ Petőfi Köre vezetőségének határozata

A DISZ Központi Vezetősége Intéző Bizottsága az MDP Központi Vezetősége június 30-i határozata alapján megtárgyalta a DISZ Petőfi körének munkáját. Rámutatott a Kör tevékenységében jelentkező egészséges és káros jelenségekre s kijelölte a Petőfi Kör vezetőségének tennivalóit. A DISZ Petőfi Körének vezetősége az MDP. K. V. és DISZ I. B. határozatai alapján a következőket határozta:

1.) A Petőfi Kör a marxista-leninista és népi demokráciához hű fiatal budapesti értelmiség nyílt és őszinte vitáinak fórumaként közéleti-politikai tevékenysége kifejlesztésének eszközeként jött létre. Petőfi Sándor neve s nemzedékének hagyatéka korunk ifjúsága számára csak a marxizmus-leninizmushoz és megtestesítőjéhez, a kommunista párthoz való rendíthetetlen hűséget és a 48-as ifjúság forradalmi szenvedélyének vállalását jelentheti.

A Petőfi Kör munkájának kibontakozása elválaszthatatlanul összekapcsolódott a XX. kongresszus eszméinek vitára, alkotásra, készítő erejével s azzal az óriási hatással, melyet a kongresszus fiatal szocialista értelmiségünkre gyakorolt. A Kör vitái vonzották és részvételre készítettek az egyetemek, tudományos és kulturális intézmények és üzemek legjava fiatal értelmiségét. E fiatalok a dogmatikus és szektás megcsontosodás, valamint az ideológiai és közéleti fejlődésünket gátló jelenségek elleni alkotó és marxizmus-leninizmus szellemében fogant viták színterén akarták és akarják látni a Petőfi Körben.

2.) Vitáink legfőbb erényének tekintjük, hogy ezek szerény erőnkhez mérten, hozzájárultak ahhoz, hogy a fiatal budapesti értelmiség számottevő részében fokozódott az ideológiai kérdések iránti érdeklődés és megnőtt a szocialista eszmékben vetett hit. Ideológiai vitáink - elsősorban a történettudományi és filozófiai viták - egyértelműen tanúsítják, hogy egyedül a marx-lenini elmélet képes helytálló választ adni a való élet által felvetett kérdésekre. A résztvevők előtt nyilvánvalóvá vált, hogy az ideológiailag lefejeződött dogmatizmus alkotó bírálata új eszmei és anyagi erőket szabadít fel a szocialista építés, valamint a burzsoázia és a burzsoá nézetek elleni harc szolgálatában.

3.) E viták egészségesen kritikus hangja fejlődésünk fogyatékoságainak őszinte és a javítás, a segítőkészség szándékából táplálkozó bírálata egyes, a népi demokráciával szembenálló burzsoá elemekben olyan reményt ébresztett, hogy kihasználhatják a Petőfi kör légkörét és visszaélhetnek szocialista demokratizmusunkkal. Mi ezeket az elemeket - melyek elsősorban a legutóbbi vitán tűntek fel - a felszabadulás utáni évek politikai küzdelmeiből jól ismerjük, mint a volt reakciós ifjúsági szervezetek, a volt Pffeiffer és Sulyok-párt, az Actio Catholica stb. vezetőit és hangadóit. Bár elenyésző és szármalmas töredéket jelentettek a vitáinkon résztvevő, szinte teljes egészükben pártunkhoz és népi demokráciánkhoz hű értelmiségi tömegekhez képest, mégis zavarteltető hangoskodásukkal, durva, pártellenes és destruktív közbeszólásaikkal - amit a Petőfi Kör vezetősége a leghatározottabban elítél és elutasít - kárt okoztak a viták egészséges alakulásának. E szűk, értelmiségi ifjúságunk közötti gyökérintelen csoportoknak semmi közük sincs a Petőfi Kör céljaihoz, tagságának szándékaihoz, s ezért, mint ahogy eddig is hivatalon vendégek voltak - ezentúl egyáltalán nem lehet helyük az eljövendő vitákon. És ha a nyugati imperialista propaganda abban reménykedik, hogy az ilyen elemek hangja nyomja rá a bélyegét a Kör munkájára, csak önnön korlátoltságáról és vakságáról tesz tanúságot. A vitáinkon összegyűlő nagyszámú fiatal és idősebb értelmiségiek nagyrészt párttagok és pártköz közelálló, odaadó hívei és építői népi demokráciánkban a párt éltetésével a marxizmus kérdéseiről szándékosan eltekintve adtak csattanós választ az ilyen reményekre.

4.) Ma már különösen világos előttünk, hogy vitáink teljes tisztaságát és alkotó jellegét csakis a marxista eszmei vezetés félreérthetetlen kidomborításával és az ideológiailag és politikailag zavaros és helytelen nézetek elleni következetes harcban biztosíthatjuk. Különösen fontosnak tartjuk - és egy pillanatra sem mondottunk le arról -, hogy egész tevékenységünknek, főképpen vitáinknak a marx-lenini szellemben való folytatásával méltó választ kapjanak a nem marxista nézetek.

a.) Amennyire helyeseljük azt, hogy kezdeti vitáinkban a személyi kultusz ideológiai vonatkozásai elleni harc jegyében kidomborodott a dolgozók, a néptömegek történelemformáló szerepe, olyannyira helytelenítjük, hogy legutóbbi vitáinkon helyenként elsikkadt a pártnak, a szocialista építés pótolhatatlan vezető erejének helyes értékelése.

Fiatalszocialista értelmiségünk tisztában van azzal, hogy igazán eredményes szocialista építőmunka és kibontakozó szocialista demokratizmus csak a nép, a kommunista párt és a lenini pártvezetés teljes egybeforrása alapján lehetséges. Ebben a szellemben fokozni kell és fokozni akarjuk a bizalmat a XX. kongresszus eszméiről munkálkodó párt- és országvezetés, Népköztársaságunk intézményei iránt.

b.) Nem tekintjük egészségesnek azt sem, hogy néhány vitánkon több ízben a párt legfelső kérdése kerültek taglalásra. Világos, hogy hazánkban minden közügy egyben pártügy is, hiszen hazánkban mindenért a kommunisták és a kommunisták pártja a felelős. De látnunk kell azt is, hogy vannak és lesznek olyan kérdések, amelyeknek hozzáértő elemzése és felelősségteljes eldöntése csakis a párt keretein belül, a párt vezető szerveiben helyes és indokolt. A jövőben még inkább fiatal értelmiségünk sorskérdéseire irányítjuk körünk egész tevékenységét, tehát nem fordítunk háttal az értelmiségi ifjúságot érintő közügyeknek, ugyanakkor minden erőnkkel arra törekszünk, hogy munkánk valóban megfeleljen körünk jellegének, rendeltetésének és programjának.

5.) A DISZ Petőfi Köre eljövendő munkája központi feladatának tartjuk, hogy a viták marxista-leninista színvonalát, szakmai elmélyültségét és avatottságát magasabb fokra emeljük - megőrizve az eddigieknek szenvedélyes, aktuális hangját. Ennek azt kell eredményeznie, hogy a viták tudományos eredménye, használhatósága, javaslatainak konstruktív volta az egyes tudományok, a kultúra, a művészet terén kézzelfogható előrehaladást hozzon. A Petőfi Kör legyen a fiatal kutatók, mérnökök, tudományos munkások, művészek, a budapesti fiatal értelmiségiek alkotómunkája, eredményei első bemutatásának és megvitatásának fóruma. A fiatal értelmiségiek szakmai megbeszélései, vitái véleményünk szerint jó szolgálatot tehetnek a közügyek iránti felelősségtudat elmélyítésére, a közéleti tevékenység fokozására is.

Mindezek érdekében a közeljövőben megrendezzük a fiatal pedagógusok „A XX. kongresszus és a magyar nevelésügy kérdései” c. vitáját, majd a későbbiekben egy beszámoló a jogszláv kormányküldöttség moszkvai és bukaresti útjáról. A továbbiakban előadásokat, ankétokat, szakmai megbeszéléseket kívánunk rendezni olyan témákról, mint pl: a műszaki fejlődés és az anyagi érdekelttség; centralizáció és decentralizáció népgazdaságunkban; a közösségi nevelés kérdései, a munkásosztály és értelmiség viszonya; a magyar mezőgazdaság szocialista fejlődésének távlatai.

E feladatok megoldása során a szocializmus építésének nagy perspektívája mellett erőt kívánunk meríteni demokratikus múltunk hagyományából névadónk Petőfi Sándor és a márciusi fiatalok népszerűtető tanúszkodó tevékenységéből is. Ezért mindazoknak, akik Petőfi Sándor nevét viselő körünket a latifundiumok bűnös rendszerének visszaállítását célzó szándékaikra akarnák kisajátítani Ady Endre szavaival üzenjük:

„Petőfi nem alkudott, Petőfi nem alkuszik, Petőfi a forradalomé volt. Nem szabadság kell nekünk, romantikus szilaj puszta szabadság, de az a szabadság, melyet Petőfi csak sejtett...” az én kardom nem fűzfa...” a „lobogómmal még találkoztok” - ezt mondta Petőfi.

Ez a szabadság ma a szocializmus szabadságát s Petőfi lobogója ma a leninizmus, a XX. Kongresszus eszméit, a szocialista építőmunka diadalába vetett hitet hirdeti!

Budapest, 1956. július 9.

DISZ Petőfi Körének
Vezetősége

Jelzet: MOL 276 f. 61/817 ó. e., PIL 287. f. 1065. ó. e. Július 7-i dátummal ugyanazt a határozatot közli Hegedűs B. András: „Jöjjön el a te országod”. Szerkesztette Margócsy István.) Szabad Tér Kiadó. 1988. 307-312. o.

A DISZ Petőfi Kör július 26-án tartott vezetőségi ülésének határozatai

A párt KV-nek júliusi határozata, melyet a vezetőség egyhangúan magáévá tesz, a Kör számára azt jelenti, hogy konstruktív módon járuljon hozzá a szocializmus magyarországi építéséhez, az alkotó kibontakozáshoz, amely az SZKP XX. kongresszusa eszméinek megvalósítását jelenti.

Ennek érdekében a DISZ Petőfi Kör vezetősége a következő programot határozza el:

I. Viták:

1. A vitákat - a KV határozatának szellemében - folytatni kell.
2. A viták jellegét a leghatározottabb módon meg kell változtatni, a párt belső kérdéseinek, a pártvezetés ügyeinek nem szabad a vitákon szóba kerülnie.
3. A viták jellemzője az legyen, hogy ott

- a. fiatal, tudományos munkások, művészek, szakemberek saját -általános érdeklődésre számot tartó - munkásságuk eredményeit ismertessék és vitassák meg
- b. a vitákon egy-egy terület vagy tudományág konkrét, körülhatárolt kérdése, problematikája kerüljön szóba
- c. a Petőfi Kör legyen színhelye a fiatal, tehetséges kezdő művészek, írók, költők bemutatásának, munkásságuk ismertetésének, vitájának, értékelésének
- d. a vitákon fiatalokat kell megszólaltatni. Az előadók és hozzászólók legalább 80 %-a lehetőleg fiatal szakember legyen
- e. mindez semmi esetre sem jelenti, hogy vitáinkat depolitizáljuk. A fiatal értelmiséget a marxizmus-leninizmus harcos szellemében fogant viták nevelik a tudományos szocializmus odaadó híveivé
- f. a viták jelentős részét más tudományos, társadalmi, stb. szervekkel együtt (pl. MTESZ, TTIT, Akadémia, stb.) kell szervezni
- g. a viták anyaga építő javaslatokat tartalmazzon egy-egy terület vagy tudományág részére.

Ennek érdekében:

4. A viták tematikáját ki kell dolgozni, mintegy 25-30 témát. A tematika kidolgozására, valamint egy-egy szakterület vezetésére a következő bizottság alakuljon:

- a. társadalomtudományi (filozófiai, pedagógia, történelem, jog). Vezetője: Pataki Ferenc, tagjai: Csatári Dániel, Györffy Sándor, Nagy Balázs, Wirt Ádám és mások.
- b. természettudományi (kémia, fizika, biológia, orvostudomány). Vezetője: Hardy Gyula, tagjai: Tóth M. Prágai Dezső és mások.
- c. irodalom-művészeti (képzőművészet, zene, film, színház, tömegkultúra). Vezetője: Diószegi András, tagjai: Horváth Teri, Sántha Ferenc, Somogyi Árpád és mások.
- d. közgazdasági-műszaki (államigazgatás, népgazdaság, agrár, közlekedés). Vezetője: Fekete F. Tagjai: Kázmér Sándor, Máté György, Nagy J., Pécsi K. és mások.

5. A bizottságok feladata, hogy a vitákat előkészítsék, a fontosabb hozzászólásokat előre megbeszéljék, valamint, hogy a viták anyagát utólag feldolgozzák és annak alapján illetékes szerveknek javaslatot tegyenek.

6. Egy-egy szakterület vagy tudományág, illetékes legmagasabb állami vezetőivel interpellációs, ill. konzultációs esteket kell szervezni.

- a. Ezek tematikáját az illetékes bizottságoknak kell kidolgozni.
- b. Az interpellációs vagy konzultációs kérdéseket előre össze kell gyűjteni és az est vezetőjének elküldeni.

II. Szabad Klubestek

1. Havonként 1-1 szabad klubestet kell tartani, ahol kötött program nélkül a Petőfi Kör különböző szakmájú és foglalkozású tagjai jönnek össze.
2. Az esték tartalma esténként változó (zenés, irodalmi, víg, stb.). Ez azt jelenti, hogy a klubestek jellegét az a néhány zeneszám vagy költemény vagy szatíra előadása fogja megadni, ami nem kitölti, csak színesíti az estét.

III. Képzőművészeti kiállítás

1. A művészeti szövetségek által már programba vett fiatal képzőművészek országos kiállítása. A kiállítást a DISZ Petőfi Kör közreműködésével kell megszervezni.
2. A kiállítás megnyitása: 1957. március 15 vagy április 4.
3. Felhívást kell kibocsájtani a fiatal képzőművészekhez, amelyben a kiállítás célját, eszmei mondanivalóját, formai és irányzati követelményeit (ez utóbbi esetben a művészi szabadság[ot] fogalmazza meg).

IV. Fiatal értelmiség lapja

A meglévő egyetemi lapokból egy fiatal értelmiségi és egyben összegyűtemi hetilapot javasolunk létrehozni, önálló szerkesztőséggel. Részletes tervet kell kidolgozni, a három első szám anyagával, s az illetékes szervekkel megtárgyalni.

A lap anyagi bázisát az eddigi egyetemi lapokra fordított összeg fedezné (személyi és dologi kiadásokat is).

V. Petőfi Kör füzetei

1. A fenti címen sorozatot indítani, különböző témákról. A részletesebb, pontos tematikát a bizottságok dolgoznák ki (egy-egy fiatalnak általános érdekel bíró munkája, egyes viták referátumai stb.)
2. Az egyes füzetek terjedelme 1,5 iv, kivitele izléses füzött forma, árusítható 3-5 Ft.-ért. A részletek pontos kidolgozása egy létrehozandó szerkesztőbizottság feladata.

VI. Szociológiai - szociográfiai munkacsoport

Ilyen munka iránt érdeklődőkből kell megszervezni, nagyobb létszámmal, kidolgozott programmal. Munkájuk eredményeit részint a füzetekben, részint vitákban hozzák nyilvánosságra.

VII. Találkozók

1. Folytatni kell a múltban együtt dolgozó értelmiségi fiatalok baráti találkozóinak szervezését (szovjet ösztöndíjasok, egyes kollégiumok, együttesek, csoportok, brigádok, stb.).
2. Megszervezzük a volt szovjet ösztöndíjasok találkozóját augusztus 20-ig. Felelős: Pécsi Kálmán.

VIII. Szakmai érdekvédelem

Néhány fiatal értelmiségi munkakör szakmák érdekeinek védelme, a jobb szakemberré válás feltételeinek kiharcolása is hozzátartozik a Petőfi Kör feladataihoz (ilyen csoportok: aspiránsok, egyetemet végzett, de még nem diplomás orvosok, gyakorlóéves pedagógusok, stb.).

IX. Szervezeti feladatok

1. Közgyűlés. Októberre vagy november elejére közgyűlést kell összehívni. A közgyűlés előkészítésének jegyében kell a munkát megindítani. A közgyűlés politikai feladata, hogy a budapesti fiatal értelmiséget mozgósítsa arra a küzdelemre, mely a párt vezetésével a szocializmus építéséért, a szocialista demokrácia megvalósításáért, a XX. kongresszus eszméinek gyakorlati végrehajtásáért folyik. Szervezeti célja, hogy a budapesti fiatal értelmiséget tömörítse a Petőfi Körben, kidolgozza a Kör működési szabályzatát, megválassza a vezetőséget. Ki kell dolgozni a közgyűlés pontos tervét, részletes menetrendjét, az előkészítő munka mozzanatait.

2. Szervezeti ügyeinkben rendet kell teremteni, rendezni kell az újonnan belépettek ügyét, tisztázni kell a felvételi feltételeket, fel kell venni a nagy számban jelentkező fiatalokat. A tagsági ügyek rendezésére 3 tagú bizottságot kell kiküldeni. A bizottság tagjai: Hegedüs András, Nagy Balázs, Pécsi Kálmán.
3. A DISZ K. V. határozatának megfelelően a nagyobb vidéki városokban létrejövő értelmiségi ifjúsági körök szervezéséhez kell nyújtaniok a vezetőség tagjainak segítséget.
4. A Petőfi Kör további munkájának dokumentálására építő jellegének hangsúlyozására szeptember végéig a Filharmóniával közösen egy nagy koncertet kell szervezni. Felelős: Nagy Balázs.

5. Ezt a programot tisztázni kell a DISZ vezetőivel augusztus 5-ig, ennek alapján nyilvánosságra kell hozni augusztus 20-ig. Felelős: Tánczos Gábor.

Budapest, 1956. július 27.

Jelzet: PIL 287. f. 1065. ö. e. A határozathoz valaki - vélhetően Hollós Ervin, akinek a titkársági anyagai között található a dokumentum - megjegyzéseket fűzött: megkérdőjelezte az V/1. a VII/1. pontokat és a III/3. pontot át is húzta. A IX./1. ponthoz odairta, hogy „nem kell”, s ugyanezt tette a IX./2. pontban leírt bizottság tagjaira vonatkozóan is.

FELELET: A Petőfi köri sajtóvitát megelőzően tudomást szereztem arról, hogy Déry Tibor is fel akar szólalni. Hogy magától Dérytól értesültem-e szándékáról, vagy valaki más közölte velem, pontosan nem tudok visszaemlékezni. A közlésből, ami Déry felszólalását illeti az maradt meg emlékezetemben, hogy a sajtóvita keretében fel akarta vetni a pártvezetésének a kérdését, a pártvezetés felfáltásának, az első „garnitúrának” leváltását, sőt a második „garnitúra” leváltásának a kérdését is. Véleményem az volt, hogy ennek a kérdésnek a felvetése pártellenes és ezt semmi körülmények között felvetni nem szabad. Arra, hogy ez magával Déryvel közöltem-e, vagy úgy üzentem meg, nem tudok most visszaemlékezni. Tény azonban, hogy Déry Tibor mint velem közölték, elállt attól a szándékától, hogy az általam kifogásolt és a pártra vonatkozó pártellenes részt felszólalásában elmondja. Arról, hogy Déry felszólalásában kifogásolt részt érinteni akarja, mások is tudtak és mások is az volt a véleményük, hogy helytelen. Meg is voltak győződve arról, hogy Déry beszédéből az idevonatkozó részt kihagyja. Erről akkor szereztem tudomást, amikor a sajtóvita napján a kora délutáni órákban hazafelé tartva a Vörösmarty-téren az autóbussz megállónál találkoztam elvtársakkal, akik akkor már - mint azt közölték - a sajtóvitára készültek menni. Tudomásom szerint ott volt Vajda Imre, ha jól emlékszem Heltay és felesége, később odajött Jánossi Ferenc és még voltak ott néhányan, nem tudok már visszaemlékezni, hogy kik. Ott is szóba került Déry felszólalása és tudtak arról, hogy Déry az én közbelépésemre elállt attól, hogy a párttal kapcsolatban felszólalásában az általa tervezett kérdéseket feltegye. Erre azonban mint ott meggyőződtem, nemcsak én figyelmeztettem, hanem mások is.

Amint a sajtóvita után értesültem, a többoldali figyelmeztet[és] és Déry ígérete ellenére, amit nemcsak nekem, hanem másoknak is tett, a pártellenes kijelentések a sajtóvitán mégis elhangzottak.

A Déry-beszéd a sajtóvita után elbarátaimmal kapcsolatos beszélgetések során is szöbakerült és akikkel közülük beszéltem Haraszti, Losonczy, Vásárhelyi, elítélték Dérynek a párttal kapcsolatos kijelentéseit, állásfoglalását. Vásárhelyi nagyon határozottan és élesen foglalt állást ebben a kérdésben Déry ellen, Haraszti és Losonczy sem helyeselték, szerencsétlen felszólalásnak tartották. Emlékezem szerint Déryvel én jóval később, amikor vele más kérdés kapcsán ismét éles vitába keveredtem, szóvá tettem a sajtóvitán a párt kérdésében elfoglalt álláspontját is. Kifejtettem előtte, hogy az álláspontja a párt kérdésében pártellenes, hogy kommunisták ilyen álláspontot a párt kérdésében nem foglalhatnak el, hogy ez lényegében párt és népellenes álláspont. A vita rendkívül éles volt, Déry nagyon megsértődött, amit másnap egy harmadnap egy levélben közölt velem azzal, hogy levonta azt a tanulságot, hogy ő többet politikával nem foglalkozik, mert én ellene lényegében pártellenes, népellenes vádakat emeltem.

KÉRDÉS: Elvbarátai közül kikkel tárgyalta meg Déry sajtóvitái felszólalását?

FELELET: A kérdésre nem tudok választ adni, mert nincs tudomásom arról, hogy valakikkel Déry felszólalását előzőleg megtárgyalta volna.

KÉRDÉS: Mi az oka annak, hogy Ön Déryvel még azután is szoros kapcsolatot tartott, miután megállapította róla, hogy párt és népellenes?

FELELET: Szoros kapcsolatot velem én nem tartottam, kétszer voltam nála a lakásán, amikor is ő hívott meg engem. Az egyik alkalommal jelen voltak rajtam kívül Haraszti Sándor és felesége, Karczag Imre, felesége, Losonczy Gézáné. Ekkor ismét beszélgetések során ugyancsak a párt kérdésében igen heves vita alakult ki, elsősorban Déry és köztem. A vitában, mint arról már fentebb vallottam, Déry álláspontját ismételt pártellenes álláspontnak értékeltem. Második esetben Déryt azzal a levéllel kapcsolatban kerestem fel, amelyet ő a nála lefolyt vitával kapcsolatban felháborodott hangon hozzám intézett. Ekkor közöltem vele, hogy személyében én nem akartam megsérteni, de politikai nézeteivel nem értek egyet, azt pártellenesnek tartom. Többet Dérynél én nem voltam és emlékezetem szerint ő sem keresett fel engem, csak október 23-án este, amikor is a Parlamenttől hozzám jött azzal, hogy feltétlenül menjen a parlamenthez beszélni az ott összegyűlt tömeghez. Déryvel politikai kapcsolataim az eset után már nem voltak. Hogy nem szakítottam meg vele a személyi kapcsolatot, az talán azzal magyarázható, hogy Déryt egyik legjobb magyar írónak tartottam a jelenlegi író-generációból és mint író éppen ezért becsültem.

KÉRDÉS: Az Ön által sokat hangoztatott kommunista magatartásával összeegyeztethetőnek tartotta, hogy bármilyen elgondolásból párt és népellenes személlyel kapcsolatot tartson vagy akár szóba álljon.

FELELET: Déryt én nem tartottam ellenségnek, annak ellenére, hogy politikai nézetei, a párttól vallott nézetei, a pártvezetésével kapcsolatos felfogása, pártellenes volt.

KÉRDÉS: Ön és elvbarátai Déry felszólalásában csak a pártra vonatkozó részt vetették el, mint népellenes, a felszólalásának többi részével egyetértettek?

FELELET: Déry felszólalását a sajtóvitát megelőzően nem ismertem. A sajtóvita után sem, mind a mai napig nem ismerem annak teljes szövegét. A sajtóvita után, ami a köztudatban volt, és ami Déry felszólalásával kapcsolatban a fő kifogást képezte ez a párttal kapcsolatos felszólalása volt, hogy a fő figyelem is erre felé fordult. Déry beszédének egyéb vonatkozásait baráti körben nem emlékszem, hogy tárgyaltuk volna.

KÉRDÉS: Kivonatossan ismertetem Önrel Déry Tibor Petőfi-köri sajtóvitán elhangzott felszólalását. „...Azt hiszem bajaink kútforrása a szabadság hiánya. Tisztában vagyok természetesen azzal, hogy e hibás gondolatot úgy lehet a legkönnyebben nyakon csípni, ha elkapom annak az élő személynek a nyakát, amely teljes s többnyire igen tekintélyes testsúlyával kifejezi a hibás gondolatot...Amíg ezeket a főképp gyakorlatban megtestesítő személyek a helyükön maradnak, addig a politikai bírálatnak az a dolga, hogy a lehető leggyorsabban távozásra bírja őket... Amíg bírálatunk szinte fő súlyával személyek ellen, a hibás politikai gyakorlat ellen fordul, s nem vizsgálja meg szigorúan marxista-leninista módszerrel, vajon nincsenek-e eszméink rendszerében bizonyos tevédek, addig óhatatlanul csak azt az egy sovány eredményt fogjuk elérni, hogy a rosszat egy kisebb rosszal cseréljük fel, s hogy az ország szekerét sánta versenyparipák helyett sánta szamarak fogják húzni... Szinte az a meggyőződés kerekedik bennem felül, hogy tiszteletreméltóbb a régi tévedés, mint az új kuszakodás. A feladat azonban az elvtársak, hogy mind a kettővel elszámoljunk... Pufogtatjuk a szavainkat, örömrünk telik bennük, mint a gyerekeknek a vásári trombitákban s nem vesszük észre, hogy szavaink szavak maradnak. Reményeink egyszóval meddőek, s a gyakorlati tények körülöttünk nem igen változnak...Körös-körül az országban azonban minden marad a régiben... De mi lehet ennek végül is az eredménye? Az, hogy a cselekvés első szülőtségi jogát eladjuk egy-egy jó szónoklat lehetőségéért... Azt tartom továbbá, hogy annak az irodalmi korszaknak, mely felszabadulásunk után kezdődött, s amelynek a „fiatal irodalmunk” nevet adták, állítom, hogy nincsenek eredményei. Ha mégis megszületett ebben az időben egy-egy jó, sőt kiváló mű, az nem irodalom-politikánk következtében, hanem annak ellenére jött létre... Teljesen nyilvánvaló számomra elvtársak, amikor ezt a sokat szenvedett országunkat nézem, amikor összehasonlítom azt, ahol ma vagyunk azzal, ahol lehetnénk, amikor egyfelől a nép sebeit, másfelől erejét vizsgálom, teljesen nyilvánvaló akkor elvtársak számomra, hogy jelenlegi, gyakran áldatlan, gyakran nyomorúságos állapotunkat csak kis részben köszönhetjük emberek tévedésének... Szerkezetbeli hibákról van itt szó, melyek szükségtelenül megnyirbálják az egyéni jogait, s fölöslegesen növelik terheit... Bizom az ifjúságban. Arra kérem a fiatalokat, a magyar ifjúságot, ne feledkezék meg elődjéről, a Márciusi Ifjúságról. 48-as ifjúságnak szoktuk nevezni. Azt szeretném, ha volna egy 56-os ifjúságunk is, amely a nemzetnek segítségére lenne a jövő meghódításában”. -

Mi a véleménye Önnek erről?

FELELET: Dérynek a sajtóvitában elhangzott felszólalásával bő kivonatokban most a vizsgálat során volt módomban megismerkedni. Ez a felszólalás tükrözi Dérynek a párt és a népi demokrácia kérdéseiben vallott pártellenes nézeteit, amelyet egyes, korábban vitára alkalmas adott kérdések kapcsán már kiütözték. Déry felszólalását, amelynek a marxizmus-leninizmushoz a szocializmus tanításaihoz semmi köze nincsen, amely azok tagadását jelenti és zavaros burzsoá nézetek megnyilvánulása rendkívül károsnak, veszélyesnek és sem a párt irányonával, sem a népi demokratikus rendszer alapelveivel nem tartom összeegyeztethetőnek. Bár a Déryvel korábban folytatott vita során már megmutatkoztak az ő kispolgári anarchikus nézetei, a sajtóvitában elhangzott felszólalásában mindez összefoglalva együtt jelentkezett és nyilván hozzájárult ahhoz, hogy a sajtóvita során ez a felszólalás volt az, amely a legélesebb visszhangot és ellenhatást váltott ki.

Déry felszólalása - itt megjegyzem akarta ezt Déry vagy nem akarta - kétségtelenül a belső és a külső reakciós elemek törekvéseit segítette elő abban a tevékenységünkben, amelyet a párt és a népi demokrácia ellen folytattak. Meg kívánom jegyezni, hogy bár Déry szóban forgó felszólalását a leghatározottabban elítélem, nézeteivel nem értek egyet, ismervé Déryt, irodalmi tevékenységét, mégsem tartom őt a népi demokratikus rendszer tudatos ellenségének, aki a népi demokrácia megdöntésére veit volna irányt, vagy aki tevékenységével ezt a célt kívánta tudatosan szolgálni. Megnyilvánulása azonban objektíve mégis a népi demokrácia ellenségeinek érdekeit szolgálta.

KÉRDÉS: Még ezek után sem látja azt, hogy azok a tömegek, akik a Petőfi kör egyes vitáin Ön mellett tüntettek és az Ön vezető beosztásba való visszahelyezését követelték, mindezt azért tették, mert Önben a Déry által is kifejtett program megvalósítóját látták?

FELELET: Nem. Ezzel a feltételezéssel nem tudok egyetérteni. Azzal, hogy a Petőfi kör vitáin és itt különösen a sajtóvitára gondolok, mert más Petőfi köri vitákon hasonló események nem fordultak elő tudtommal, kétségtelenül megmutatkoztak reakciós és ellenséges elemek fokozottabb aktivitása. De akkori értesüléseim szerint a Petőfi kör vitáin, így a sajtóvitán is, bármennyire helytelen és elítélendő felszólalások hangzottak is el és a vita rendezésének módszere sem, de a megütött hang sem volt elfogadható, túlnyomó részében mégis a kommunista párt, illetve az MDP-nek tagsága volt jelen és az ott történt megnyilvánulásokban még

azokban is, amelyeket pártszerűtlennek, sőt pártelleneseknek kell tekinteni, az ő állásfoglalásuk jutott kifejezésre. A Petőfi körű sajtóvita egyben azonban azt is mutatta, hogy ezek a viták már túlmentek azokon a kereteken, amelyek megengedhetők és amelyekben a párt és a népi demokrácia számára hasznos viták folyhatnak. A Petőfi kör- és sajtóvita ennek véleményem szerint talán a fő mutatója - egyre inkább pártszerűtlen utakra tévedt.

KIHALLGATÁSÁT MEGSZAKÍTOM!

A jegyzőkönyvet átolvastam, a benne foglaltak megfelelnek a valóságnak, melyet h. h. aláírok.

(:Nagy Imre:)

Címkék:

[1956](#) ^[3]

[Petőfi kör](#) ^[4]

[DISZ](#) ^[5]

[MDP](#) ^[6]

[Magyar Dolgozók Pártja](#) ^[7]

[SZKP](#) ^[8]

[kongresszus](#) ^[9]

[Rákosi Máttyás](#) ^[10]

[Szabad Nép](#) ^[11]

[személyi kultusz](#) ^[12]

[értelmiség](#) ^[13]

[sajtó](#) ^[14]

Kiadás: 6. évfolyam (2006) 3. szám

Forrás webcím: https://www.archivnet.hu/politika/a_petofi_kor_sajtovitaja_utan.html

Hivatkozások

[1] https://www.archivnet.hu/politika/a_petofi_kor_sajtovitaja_utan.html

[2] https://www.archivnet.hu/././galeria_pop.php%3Fga_id%3D61

[3] <https://www.archivnet.hu/cimkek/1956>

[4] <https://www.archivnet.hu/cimkek/petofi-kor>

[5] <https://www.archivnet.hu/cimkek/disz>

[6] <https://www.archivnet.hu/cimkek/mdp>

[7] <https://www.archivnet.hu/cimkek/magyar-dolgozok-partja>

[8] <https://www.archivnet.hu/cimkek/szcp>

[9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/kongresszus>

[10] <https://www.archivnet.hu/cimkek/rakosi-matyas>

[11] <https://www.archivnet.hu/cimkek/szabad-nep>

[12] <https://www.archivnet.hu/cimkek/szemelyi-kultusz>

[13] <https://www.archivnet.hu/cimkek/ertelmiseg>

[14] <https://www.archivnet.hu/cimkek/sajto>